

Шемонаиха ауданында 2025-2029 жылдарға арналған коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаны бекіту туралы

Шығыс Қазақстан облысы Шемонаиха аудандық мәслихатының 2024 жылғы 27 желтоқсандағы № 25/10-VIII шешімі

Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 365-бабы 3-тармағының 1) тармақшасына, Қазақстан Республикасының "Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы" Заңының 6-бабы 1-тармағының 15) тармақшасына, Қазақстан Республикасының Экология және табиғи ресурстар министрінің 2023 жылғы 18 мамырдағы № 154-ө "Жергілікті атқарушы органдарға коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасын әзірлеу жөніндегі әдістемелік ұсынымды бекіту туралы" бұйрығына сәйкес Шемонаиха аудандық мәслихаты **ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:**

1. Шемонаиха ауданында коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2025-2029 жылдарға арналған бағдарлама осы шешімнің қосымшасына сәйкес бекітілсін.

2. Осы шешім оның алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Шемонаиха аудандық мәслихатының төрағасы

М. Желдыбаев

Шемонаиха аудандық мәслихатының
2024 жылғы 27 желтоқсандағы
№ 25/10-VIII шешіміне
қосымша

Шемонаиха ауданында коммуналдық қалдықтарды басқарудың 2025-2029 жылдарға арналған БАҒДАРЛАМАСЫ

МАЗМҰНЫ

1. Бағдарламаның паспорты
2. Кіріспе
3. Ағымдағы жағдайды талдау
 - 3.1. Қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау
 - 3.1.1. Қатты тұрмыстық қалдықтарды шығару бойынша ағымдағы жағдайды талдау
 - 3.1.2. Қатты тұрмыстық қалдықтарды сұрыптау және қайта өңдеу бойынша ағымдағы жағдайды талдау.
 - 3.1.3. Қатты тұрмыстық қалдықтарды көму бойынша ағымдағы жағдайды талдау
 - 3.1.4. Қатты тұрмыстық қалдықтардың морфологиялық құрамын талдау
 - 3.1.5. Қатты тұрмыстық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жағдайын талдау бойынша қорытындылар

3.2. Қалдықтардың жекелеген түрлерін басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

3.2.1. Медициналық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

3.2.2. Электр және электрондық жабдықтардың қалдықтарын басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау, құрамында сынап бар шамдар мен қуат көздері

3.2.3. Автомобиль шиналары мен пайдаланылған майлардың қалдықтарын басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

3.2.4. Құрылыс қалдықтарын басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

3.2.5. Ірі габаритті қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

3.2.6. Иесіз көлік құралдарын басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

3.2.7. Күл-қож қалдықтарын басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

3.3. Қалдықтарды басқару саласындағы қолданыстағы нормативтік құқықтық базаны талдау

3.4. Шетелдік тәжірибеге шолу

3.4.2. Шетелдік тәжірибеге шолу: қалдықтарды тасымалдау

3.4.3. Шетелдік тәжірибеге шолу: қалдықтарды қайта өңдеу

3.4.4. Шетелдік тәжірибеге шолу: қалдықтарды көму

3.4.5. Шетелдік тәжірибені шолу бойынша қорытындылар

4. Бағдарламаның мақсаттары, нысаналы индикаторлары, міндеттері және іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

4.1. Бағдарламаның мақсаттары

4.2. Бағдарламаның міндеттері

4.3. Нысаналы индикаторлар және бағдарламаны іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

5. Бағдарламаның негізгі бағыттары, мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу жолдары, тиісті шаралар

6. Халықпен өзара іс-қимыл және коммуникация шаралары

7. Қажетті ресурстар мен қаржыландыру көздері

8. Қосымшалар

1. Бағдарламаның паспорты

Атауы	Шемонаиха ауданы бойынша қалдықтарды басқарудың 2025-2029 жылдарға арналған бағдарламасы
	1.Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI Экологиялық кодексі; 2. Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 22 маусымдағы № 206 "Қалдықтардың жинақталу лимиттерін және қалдықтарды көму лимитін есептеу әдістемесін бекіту туралы" бұйрығы;

<p>Әзірлеу үшін негіздер</p>	<p>3. Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің м. а. 2021 жылғы 19 шілдедегі по 261 "Қалдықтарды жинақтау лимиттері мен қалдықтарды көму лимиттерін әзірлеу және бекіту, қалдықтарды басқару туралы есептілікті ұсыну және бақылау қағидаларын бекіту туралы" бұйрығы;</p> <p>4. "Қазақстан Республикасының "жасыл экономикаға" көшуі жөніндегі тұжырымдаманы іске асыру жөніндегі 2021 – 2030 жылдарға арналған іс-шаралар жоспарын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 29 шілдедегі № 479 қаулысы;</p> <p>5. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2018 жылғы 23 сәуірдегі № 187 бұйрығымен бекітілген "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидалары. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2018 жылғы 27 шілдеде № 17242 болып тіркелді;</p> <p>6. Сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі, тұрғын үй қатынастары және коммуналдық шаруашылық саласындағы мемлекеттік нормативтік құжаттар 1.04-15-2013 тұрмыстық қатты қалдықтарға арналған полигондар (20.12.2019 ж. өзгертулермен)</p>
<p>Бағдарламаны іске асыру мерзімдері мен кезеңдері</p>	<p>2025 – 2029 жылдар</p>
<p>Бағдарламаны іске асыруға жауапты мемлекеттік орган</p>	<p>Шемонаиха ауданының әкімдігі, "Шемонаиха ауданының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" мемлекеттік мекемесі</p>
<p>Бағдарлама мақсаттары</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Қатты тұрмыстық қалдықтарды қоса алғанда, өндірістік және тұтыну қалдықтарынан қоршаған ортаның ластануын азайтуды қамтамасыз ететін қалдықтарды басқарудың тиімді өңірлік жүйесін құру; •Қалдықтардың пайда болуын болдырмау және азайту, оларды қайталама шаруашылық айналымға тарту; •қатты тұрмыстық қалдықтарды қоса алғанда, басқару саласында қалдықтарды басқарудың тиімді тетіктерін құру; •Қалдықтарды экологиялық қауіпсіз қайта өңдеу, кәдеге жарату және кәдеге жарату инфрақұрылымын құру және дамыту •қалдықтарды өңдеу және кәдеге жарату көлемін ұлғайту; •Қалдықтарды сақтау және орналастыру кезінде экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша және қалдықтарды орналастыру объектілері

	<p>орналасқан аумақтарды пайдалану аяқталғаннан кейін немесе экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық заңнаманың талаптарына сәйкес келмейтін аумақтарды экологиялық қалпына келтіру бойынша жұмыстар жүргізу;</p> <p>•Қалдықтарды қайта өңдеу, кәдеге жарату және жою саласына инвесторларды тарту үшін жағдайлар жасау; қалдықтарды басқару саласында халықтың экологиялық мәдениетін қалыптастыру</p>
Бағдарлама міндеттері	<ul style="list-style-type: none"> •Шемонаиха ауданында қалдықтарды кешенді басқару үшін ұйымшылдық-құқықтық және экономикалық негіздерін қалыптастыру ; •Қауіпті қалдықтарды қоса алғанда, қалдықтардың әртүрлі түрлерін жинау және тасымалдау жүйесін жаңғырту және жетілдіру; •Инфрақұрылым объектілерін ұйымдастыра отырып , қалдықтарды бөлек жинауды енгізу; •2028 жылы ҚТҚ 10% -ға дейін қайта өңдеу тереңдігін қамтамасыз ету; •ҚТҚ-ны бөлек жинау саласында халықты экологиялық ағарту
Нысаналы индикаторлар	<ul style="list-style-type: none"> •Тұрғындарды қалдықтарды жинау және тасымалдау қызметтерімен 100% қамту; •Халықтан қайталама ресурстарды қабылдау пункттерінің санын ұлғайту: 2026 – 5 бірлік; 2029 – 20 бірлік. •Қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу үлесі 2029 жылы - 30% құрайды; •Қалдықтарды жинау, тасымалдау және қайта өңдеу қызметі үшін төлем алу
Бағдарламаны қаржыландырудың көздері мен көлемдері	<p>Республикалық бюджет Жергілікті бюджет Жеке инвестициялар</p>

1. Кіріспе

Шемонаиха ауданы бойынша 2025-2029 жылдарға арналған коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы, Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар министрінің 2023 жылғы 18 мамырдағы № 154 "Жергілікті атқарушы органдарға коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу бағдарламасын әзірлеу бойынша әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы" бұйрығы негізінде әзірленуде.

Бағдарлама Экологиялық кодекске сәйкес, атап айтқанда Кодекстің 329-бабында белгіленген иерархия принципіне сәйкес әзірленуде.

Бағдарламада Шемонаиха ауданында түзілетін коммуналдық қалдықтардың сипаттамасы (сипаттамасы), оның ішінде коммуналдық қалдықтарды өңдеу бойынша

қолданыстағы инфрақұрылымның көлемі мен құрамы, түзілу жылдамдығы, жіктелуі, жинақтау, жинау, тасымалдау, сұрыптау, залалсыздандыру, қалпына келтіру және жою тәсілдері туралы мәліметтер ұсынылады.

Аймақтың негізгі сипаттамалары.

Шемонаиха ауданы — Қазақстан Республикасының Шығыс Қазақстан облысының солтүстігіндегі аудан. Ауданның әкімшілік орталығы – Шемонаиха қаласы. Шығыс Қазақстан облысының солтүстігінде орналасқан. Батысында Абай облысының Бородулиха ауданымен, шығысында Глубокий ауданымен, оңтүстігінде Шығыс Қазақстан облысының Ұлан ауданымен, солтүстігінде Ресей Федерациясының Алтай өлкесімен шектеседі.

Қазіргі уақытта ауданның ауданы 4 мың шаршы шақырымды құрайды. Округ құрамына: 8 ауылдық округ, 2 ауыл әкімшілігі және 1 қалалық әкімшілік кіреді.

2024 жылдың 1 тамызына аудан халқының саны 41268 адамды құрайды. Соңғы жылдары халық санының тұрақты өсу үрдісі байқалады. Бұл жағдай халықтың табиғи өсімі мен ішкі көші-қоны есебінен қалыптасты.

Негізгі салалары – машина жасау, металл өңдеу, металлургия, тамақ өнеркәсібі және құрылыс материалдарын өндіру.

Бағдарламаны іске асыру қалдықтарды жинауды, кәдеге жаратуды (тасымалдауды), сұрыптауды, қайта өңдеуді және көмуді ұйымдастыруды, сондай-ақ қалдықтардың көлемін азайту жөніндегі іс-шараларды іске асыруды қамтитын қалдықтарды кешенді басқаруға көшуге мүмкіндік береді. Ауданнан жиналған қалдықтар жөнелтілетін Шемонаиха ауданымен шектесетін аумақтардағы әлеуметтік шиеленісті жеңілдетіп, халықты қалдықтарды бөлек жинауға тарту. Қайталама шикізатты жинау және өңдеумен айналысатын шағын және орта бизнесті дамыту.

2. Ағымдағы жағдайды талдау

3.1 Тұрмыстық қатты қалдықтарды басқарудағы ағымдағы жағдайды талдау

Шемонаиха ауданында халық санының өсуінің серпінді қарқыны, тұтыну деңгейінің артуы, заңды тұлғалар санының артуы коммуналдық қалдықтар көлемінің тұрақты өсу үрдісіне алып келеді. Соңғы бірнеше жылда айтарлықтай өскен қатты тұрмыстық қалдықтарды кәдеге жарату ерекше проблема болып табылады.

Аудандағы контейнерлер 0,75 текше метрлік темір. 1400 дана көлемінде.

Шемонаиха ауданының аумағында Шемонаиха қаласында 1 қатты тұрмыстық қалдықтар полигоны жұмыс істейді (кадастрлық нөмірі 05-086-001-560, Шемонаиха қаласының тұрғын үй құрылысынан 1,8 км батысқа қарай орналасқан, ауданы 10,05 га), "Шемонаиха Ком-хоз" ЖШС сенімгерлік басқаруында тұр.

2009 жылы пайдалануға берілді. Полигонның жобалық қуаты 500 000 м³ тығыздалған қалдықтарды құрайды. Полигонды пайдалану кезеңінде бүгінгі күнге дейін полигонға 77 740 тонна қатты тұрмыстық қалдықтар орналастырылды, оның ішінде 2023 жылы түзілген қалдықтардың көлемі 7 416 тоннаны құрады.

Шемонаиха қаласында қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, шығару және шығарумен "Шемонаиха ком-хоз" ЖШС айналысады.

Көрсетілетін қызмет түрлеріне Шемонаиха қаласының әлеуметтік нысандары, мысалы: орталық аудандық аурухана, мектептер, балабақшалар, сонымен қатар қаланың көптеген жайлы секторы және пешпен жылытылатын жайлы емес үйлер кіреді.

2013 жылдың 1 қазанында коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару қызметтерін көрсететін "Уба Сервис" ЖШС жұмысын бастады. "Уба-Сервис" ЖШС Шемонаиха қаласында, Усть-Таловка ауылы мен Усть-Таловка ауылдық округінде коммуналдық қалдықтарды жинау және шығарумен айналысады. Сыйымдылығы 10 текше метр артқа тиейтін қоқыс таситын 1 бірлік көлемінде көлік сатып алу қажеттілігі бар. Усть-Таловка кентінде контейнер қоймалары жоқ, сондықтан қалдықтар аула бойынша шығарылады. Көлік кесте бойынша үйлерге дейін барады, ал тұрғындардың өздері қоқысты көлік жәшігіне тастайды. Жиында бұл жинау әдісін Усть-Таловка ауылының тұрғындары таңдаған. Усть-Таловка округінің жеке секторында тұратын адамдар мен контейнер салғысы келетін ұйымдар үшін контейнерлерге қажеттілік бар. Шемонаихада "Уба-Сервис" ЖШС көбіне жеке контейнерлері бар ұйымдармен және жеке тұлғалармен жұмыс істейді. Даму жоспарлары жаңа автокөлікті сатып алған жағдайда жүзеге асырылуы мүмкін. Ауданда қоқыс шығаруға пайдаланылмайтын елді мекендер бар. Орташа көму көлемі жылына 10 950 текше метрді құрайды. Компанияның көлігі күнделікті жұмыс істейді. Күніне 15 текше метрден 2 рет тасылып, түсіріледі.

2017 жылдан бастап ҚТҚ полигонында қалдықтарды қолмен сұрыптау жүзеге асырылады, осы сұрыптау процесінде көмуге жатпайтын қалдықтар (пластик, қағаз, металл, картон) гидропресс арқылы өткеннен кейін қайта өңдеу үшін отандық қайта өңдеу кәсіпорындарына одан әрі жөнелту үшін қойылады. 2017 жылдан бастап 01.01.2024 жылға дейін 41063 тонна ҚТҚ көлемінен 16438 тонна сұрыпталды, оның ішінде 2023 жылы 2944 тонна сұрыпталды.

Шығыс Қазақстан облысы Шемонаиха аудандық мәслихатының 2024 жылғы 9 ақпандағы № 13/2-VIII шешімімен Шемонаиха ауданында коммуналдық қалдықтардың түзілуі мен жинақталуының нормативтері бекітілді.

Шемонаиха ауданында коммуналдық қалдықтардың түзілуі мен жинақталуының нормалары:

- 1 тұрғынға шаққандағы жылдық норма – 2,61 м³ (жайлы тұрмыстық үй шаруашылықтары);

- 1 тұрғынға жылдық норма – 2,95 м³ (жайлы емес үй шаруашылықтары).

Коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын есептеу Шемонаиха ауданы әкімдігінің 2022 жылғы 19 шілдедегі № 236 "Шемонаиха ауданы бойынша коммуналдық қалдықтардың түзілуі мен жинақталуының нормаларын есептеу қағидаларын бекіту туралы" қаулысына сәйкес жүргізілді.

Шығыс Қазақстан облысы Шемонаиха аудандық мәслихатының 2024 жылғы 9 ақпандағы № 13/3-VIII шешімімен Шемонаиха ауданы бойынша (Шемонаиха қ., Усть-Таловка к.) қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және кәдеге жарату бойынша халыққа және заңды тұлғаларға тарифтер бекітілді.

Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және кәдеге жарату бойынша халыққа арналған тарифтер:

Шемонаиха қ:

- қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және кәдеге жарату бойынша халыққа арналған тариф 1 адамға (жайлы үй шаруашылығына) айына ҚҚС есепке алғанда 700,18 теңгені құрайды;

ҚТҚ-ны жинау, тасымалдау, сұрыптау және кәдеге жарату бойынша халыққа арналған тариф 1 адамға айына (жайлы емес үй шаруашылықтары) ҚҚС-ты есепке алғанда 791,39 теңге;

- 1 м³ үшін жылдық тариф ҚҚС есебімен 3219,22 теңгені құрайды.

Усть-Таловка кенті:

- қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және кәдеге жарату бойынша халыққа арналған тариф 1 адамға (жайлы үй шаруашылықтарына) айына ҚҚС есебімен 700,05 теңгені құрайды;

- ҚТҚ-ны жинау, тасымалдау, сұрыптау және кәдеге жарату бойынша халыққа арналған тариф 1 адамға айына (жайлы емес үй шаруашылықтары) ҚҚС есебімен 791,25 теңге;

- 1 м³ үшін жылдық тариф ҚҚС есебімен 3218,66 теңгені құрайды.

Шемонаиха ауданындағы елді мекендердің аумағын абаттандыру және санитарлық тазалау шеңберінде жыл сайын жергілікті бюджеттен санитарлық тазалауға және рұқсат етілмеген полигондарды жоюға қаражат бөлінеді:

- 2022 жылы 36,483 млн.теңге бөлінді,

- 2023 жылы 37,448 млн.теңге бөлінді,

- 2024 жылы 36,704 млн.теңге бөлінді.

"Шемонаиха Ком-хоз" ЖШС Шемонаиха қаласында үздіксіз және сапалы қызмет көрсетуді қамтамасыз ету үшін қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, шығару және тасымалдау, сондай-ақ оларды көму бойынша іс-шараларды жүзеге асырады:

1. Шемонаиха ауданының кентері мен ауылдарының ҚТҚ орталықтандырылған шығаруы жоқ тұрғындарын түзету қатты тұрмыстық қалдықтарды шығару, жинау және тасымалдау жөніндегі қызметтерді көрсетумен қамту үшін.

2. бункерлік сыйымдылығы 16 м³ артқа тиейтін қоқыс таситын автокөліктерді сатып алу – 2 бірлік.

3. Шемонаиха қаласындағы жеке сектор абоненттерін барынша қамту үшін көлемі 0,75 м³ контейнерлерді сатып алу – 500 бірлік.

4. Жеке сектордан қатты тұрмыстық қалдықтарды уақтылы шығару үшін бункер көлемі 12 м³ -2 дана бүйірден тиейтін қоқыс машиналарын сатып алу.

5. Полигонның периметрі бойынша қоршау;

6. Қазақстан Республикасының экологиялық кодексіне сәйкес қызметті жүзеге асыру үшін таразы жабдығын сатып алу;

7. Қатты тұрмыстық қалдықтар полигонында қайта өңдеу және көлемін азайту үшін және электр беру желісіне қосудың баламасы ретінде электр энергиясын өндіре отырып, қоқысты жағуға арналған жабдықты сатып алу;

8. Қайта өңделген ПЭТ және картонға арналған пресс сатып алу.

Ауданда контейнерлердің жарамсыздығына байланысты жыл сайын 100 данадан астам ауыстыруды қажет етеді.

Нарықта 1 пластик контейнердің құны 80 мың теңгені құрайды, олар мырышталған металдан 5 есе қымбатырақ болса, пайдаланудың қарапайымдылығымен және сапасымен ерекшеленеді. Бірақ қатты қалдықтарда күлдің болуы металл ыдыстарды орнатуға мәжбүр етеді.

Ауданда жаңа үйлер салу кезінде қоқыс таситын көліктердің келу қолжетімділігін ескере отырып, қоқыс алаңдарын орнатуды көздеу, тұрғындардың санын және ҚТҚ жинақтау нормалары бойынша контейнерлер санын ескеру, яғни ҚТҚ шығару жүктемесі мен жиілігін ескеру қажет.

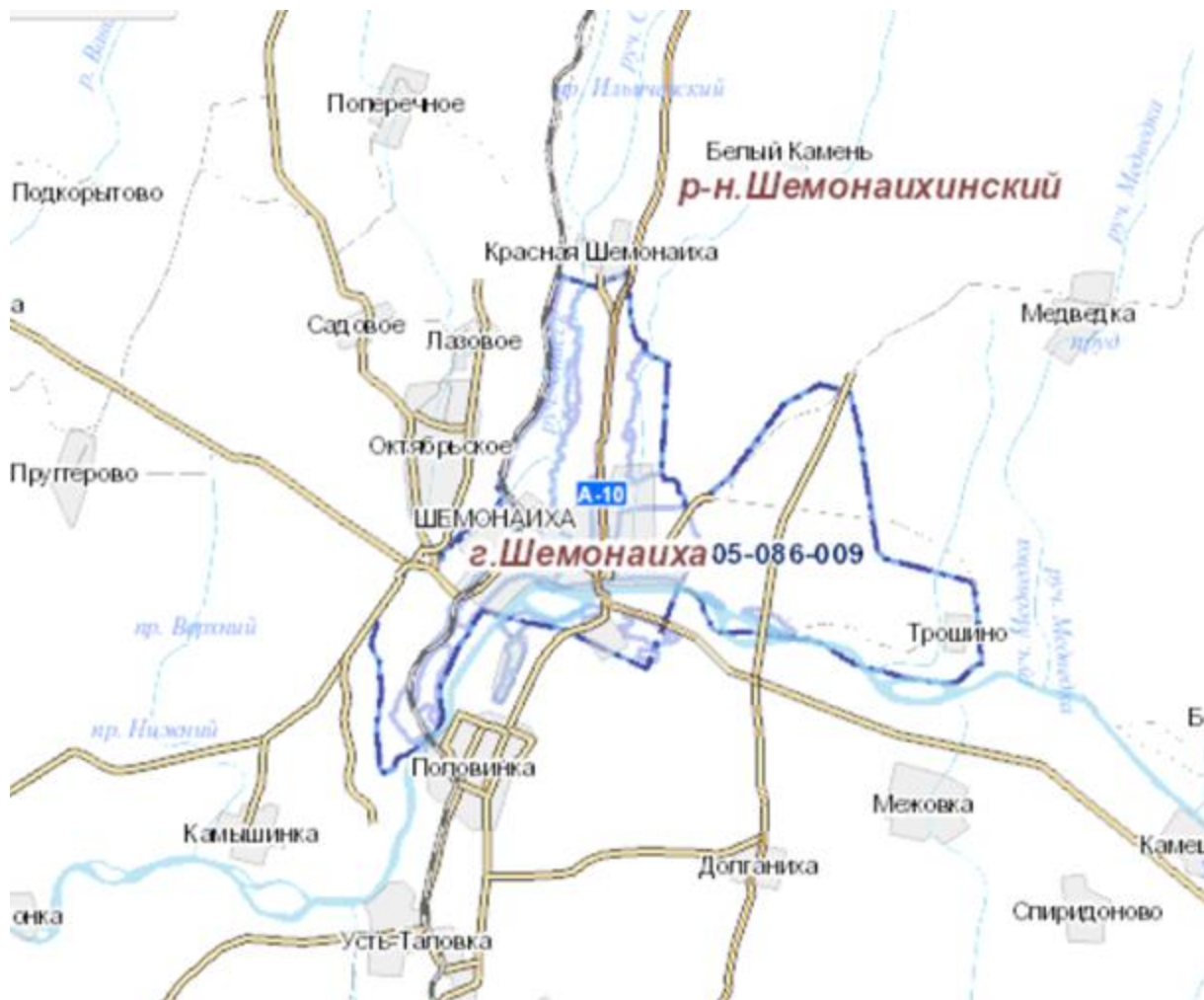
Жеке шоттарды үнемі кешіктіріп төлеу мәселесі бар.

Ауданның коммерциялық секторы тапсырыс беруші мен МВО арасында жасалатын жеке шарттар негізінде қызмет көрсетіледі. Мемлекеттік сектор ұйымдарына мемлекеттік сатып алу туралы заңнамаға сәйкес қызмет көрсетіледі.

Мониторинг аясында Шемонаиха ауданының аумағында стихиялық қоқыстар анықталып, жойылады.

Қалдықтарды басқару схемасының өзгеруіне байланысты полигонға бұрын көмуге жіберілген ҚТҚ көлемі азаяды.

Жеке тұрғын үй секторында қалдықтарды жинаудың ыдыссыз әдісін, қалдықтарды бөлек жинауды енгізу және қайталама шикізатты қабылдау пункттерін дамыту, тұнбаларды кәдеге жарату, құрылыс және ірі габаритті қалдықтарды жинауға арналған алаңдар салу және т.б. бойынша проблемалық мәселелер қалып отыр.

3.1.1. Тұрмыстық қатты қалдықтарды шығару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

ҚР Экологиялық кодексіне сәйкес, 368-бап коммуналдық қалдықтарды тасымалдауға қойылатын талаптар 4. Коммуналдық қалдықтарды тасымалдау жөніндегі қызметті жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері тиісті қызметтер көрсету кезінде мынадай талаптарды сақтауға тиіс:

1) коммуналдық қалдықтарды тасымалдауға арналған арнайы жабдықталған көлік құралдарын пайдалануға;

2) осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген көлік құралдарын "Қазақстан Республикасының қоршаған ортасының және табиғи ресурстарының жай-күйі туралы ұлттық дерекқор" ақпараттық жүйесіне қосылған спутниктік навигациялық жүйелермен жабдықтауға және бұл жүйелерді үнемі жұмыс жағдайында ұстауға;

3) коммуналдық қалдықтарды басқару қағидаларында белгіленген үлгілік нысан бойынша коммуналдық қалдықтардың меншік иелерімен шарттар жасасуға;

4) Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының талаптарын сақтауға міндетті.

Сонымен қатар, қолданыстағы табиғатты қорғау заңнамасының жетілмегендігі коммуналдық қалдықтарды өз бетінше немесе мамандандырылған қоқыс шығаратын ұйымдардың техникасын тарта отырып әкетуге тыйым салуды белгілеуге мүмкіндік бермейді.

3.1.2. Тұрмыстық қатты қалдықтарды сұрыптау және қайта өңдеу бойынша ағымдағы жағдайды талдау

Полигон аумағында қалдықтарды сұрыптау процесі келесі технологиялық операцияларды қамтиды:

- қалдықтарды қабылдау;
- ҚТҚ түсіру учаскесінде қалдықтарды түсіру;
- кәдеге жарату фракцияларын іріктеу арқылы ҚТҚ-ны қолмен бөлшектеу.

- Қатты тұрмыстық қалдықтарды көму бойынша ағымдағы жағдайды талдау

Шемонаиха ауданының аумағында "Шемонаиха Ком-Хоз" ЖШС сенімгерлік басқаруында орналасқан Шемонаиха қаласында (кадастрлық нөмірі 05-086-001-560, Шемонаиха қаласының тұрғын үй құрылысынан батысқа қарай 1,8 км жерде, ауданы 10,05 га) 1 жұмыс істеп тұрған қатты тұрмыстық қалдықтар полигоны бар.

2009 жылы пайдалануға берілді. Полигонның жобалық сыйымдылығы 500 000 м³ тығыздалған қалдықтарды құрайды. Полигонды пайдалану кезеңінде қазіргі уақытта полигонда 77740 тонна қатты тұрмыстық қалдықтар орналастырылды, оның ішінде 2023 жылы пайда болған қалдықтардың көлемі 7416 тоннаны құрады.

Полигонды рекультивациялау кезінде жұмыстардың технологиялық реттілігін уақтылы дайындауды және сақтауды қамтамасыз ету үшін мыналар көзделеді:

• дайындық кезеңі:

• газсыздандыру жүйесі мен жоғарғы қорғаныс экраны бар ҚТҚ полигонының негізгі денесін техникалық қалпына келтіру;

• ҚТҚ сақтау карталарын (рекультивация кезеңіне) және әкімшілік-шаруашылық аймағын орнатуға арналған қолданыстағы полигонды кеңейту

• полигонның негізгі денесін биологиялық қалпына келтіру;

• сыртқы электрмен жабдықтау.

Техникалық кезең мыналарды қамтиды: топырақты (қалдықтарды) игеру, рекультивация полигонының негізгі денесіне жылжытумен беткейлерді кесу, соның ішінде қалдықтарды жылжыту, рекультивация полигонының денесін қалыптастыру (қалдықтар пирамидасын құру), жоспарлау жұмыстары (жоғарғы қорғаныс экранының құрылғысы), газсыздандыру жүйесінің құрылғысы.

Қалпына келтірудің биологиялық кезеңі техникалық кезеңнен кейін жүзеге асырылады, бұзылған жерлерді қалпына келтіруді аяқтауға бағытталған

агротехникалық және фитомелиорациялық шаралар кешенін қамтиды (құнарлы қабатты дайындау, көпжылдық шөптерді егу, екпелерге күтім жасау – бір жыл ішінде шөптерді 3 рет суару және шабу, сондай-ақ тыңайтқыштар енгізу).

Рекультивация кезеңіне арналған қатты тұрмыстық қалдықтарды сақтау карталары.

Қойма карталарының құрылысы полигонның негізгі денесін қалпына келтірудің техникалық кезеңінің жұмыстарымен бір мезгілде орындалады және 3,5 га учаскеден өсімдік қабатын кесу бойынша жұмыстарды, уақытша технологиялық жолдарды орнатуды; қалдықтарды жинау карталарына арналған траншеяларды орнатуды қамтиды

Әкімшілік-шаруашылық аймағының құрылысына полигонның шаруашылық аймағының ғимараттары мен құрылыстарын монтаждау жұмыстары; алаңдық желілерді орнату, абаттандыру және қоршау, рекультивациялық кезеңнен кейінгі мониторинг үшін бақылау ұңғымасын орнату кіреді.

ҚТҚ полигонының негізгі денесін қалпына келтірудің техникалық кезеңі.

Бұл кезең келесі жұмыс тізімін қамтиды:

- жобалық контурдан шығатын қалдықтарды жылжыту;
- қоймалау полигонының денесіне жылжи отырып, төгілген қабаттар құрылғысымен тозған топырақты қазу;
- қалдықтар пирамидасының орналасуы, тығыздалуы және беткейлердің қалыптасуы ;
- тозған топырақты қазу орындарын әкелінген жергілікті топырақпен қайта толтыру;
- биогаз жинау жүйесінің құрылғысы;
- қоқыс денесінің қорғаныс экраны құрылғысы.

Техникалық қалпына келтіру кезеңінде жер үсті дренажын қамтамасыз ету үшін жобада қалдықтар пирамидасының орналасуы және көп функциялы қорғаныс экранының құрылысы қарастырылған.

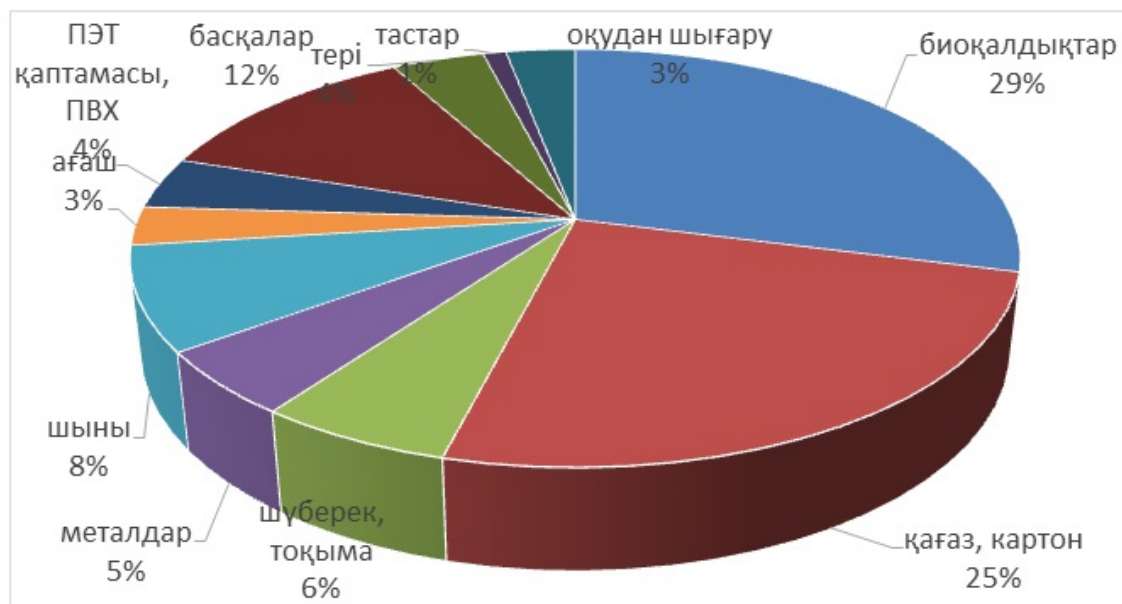
Тұрмыстық қалдықтардың морфологиялық құрамын талдау

Бұл ретте ҚТҚ морфологиясы маусымнан бастап өзгереді. Жазда және күзде тағамдық қалдықтар көп, қыста мұз 30%-ға артады. Бұл халықтың тамақтану рационында мыналарға байланысты Шемонаиха ауданының жыл мезгілінің ерекшеліктеріне байланысты тұтынылатын жемістер мен көкөністердің саны артып келеді. Сондай-ақ, пластмасса құрамының төмендеуі байқалады, бұл диетадағы сергітетін сусындарды тұтынудың азаюымен түсіндірілуі мүмкін, олар көбіне пластмассадан жасалған ыдыстарда сатылатыны белгілі. Сондай-ақ қағаз өнімдерінің, шыны мен металдың азайғанын атап өтуге болады.

Зерттеулер көрсеткендей, ескі және жаңа абаттандырылған тұрғын үй қорының қалдықтары шамалы ғана ерекшеленеді.

Қалдықтарда қауіпті компоненттер кездеседі – қауіптіліктің 1-сыныбының қалдықтары – батареялар. Олар ҚТҚ-ның шамамен 1% құрайды. Сонымен қатар, тұрмыстық қатты қалдықтарда А класындағы медициналық қалдықтар мен тұрмыстық техниканың қалдықтары кездеседі.

ҚТҚ морфологиялық құрамы Шемонаиха ауданының 2024 жылы (2024 жылы "Ақтерек КЗ" ЖШС сараптамалық зерттеулер іс-шаралар өткізілді):

Тұрмыстық қатты қалдықтарды басқарудағы ағымдағы жағдайды талдаудан қорытындылар

Қазіргі уақытта Шемонаиха ауданында қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару саласында жинау сатысында мынадай негізгі мәселелер бар:

- Занды тұлғалардың қатты тұрмыстық қалдықтарды жеке тұлғаларға арналған контейнерлерге бақылаусыз орналастыруы;
- Қалдықтардың келесі түрлері үшін қатты тұрмыстық қалдықтарды бөлек жинау жоқ: қағаз, пластмасса, тамақ қалдықтары;
- ҚТҚ морфологиялық құрамында 1% қауіпті қалдықтар болып табылады, ол кейіннен қатты тұрмыстық қалдықтар полигонында аяқталады;
- Сыртқы факторлар, мысалы, контейнерлік алаңдарға қол жеткізудің қиындығы, тәртіп бұзушыларға шаралардың жоқтығы, қалдықтарды үлкенірек қоқыс таситын көліктерде тасымалдауға мүмкіндік беретін контейнерлік алаңдардың өлшемдерінің стандарттарының болмауы қалдықтарды жинау тиімділігін айтарлықтай төмендетеді.
- "Шемонаиха Ком-Хоз" ЖШС үшін контейнерлерінің жетіспеушілігі – Шемонаиха қаласындағы жеке сектор абоненттерін барынша қамту үшін көлемі 0,75 м3 контейнерлер – 500 бірлік.

• Арнайы техниканың жетіспеуі, 3 бірлік қоқыс таситын көлікке мұқтаждық ("Уба-Сервис" ЖШС, 1 бірлік көлемінде сыйымдылығы 10 текше метрлік қоқыс тиеу машинасы, бункер көлемі 300 мың тонна қоқыс тиейтін көліктер сатып алу. 16 м3 - 2 дана бүйірден тиейтін қоқыс машиналары, бункер көлемі 12 м3 -2 бірлік).

Тасымалдау кезеңінде келесі проблемалар анықталады:

• Сондай-ақ жыл сайын аудан аумағында рұқсат етілмеген қоқыс үйінділері анықталады, оларды жою шығындары бюджет қаражаты есебінен жабылады.

Өңдеу кезеңінде мыналар байқалады:

- Полигонның периметрі бойынша қоршау орнату қажет;
- Қазақстан Республикасының экологиялық кодексіне сәйкес қызметті жүзеге асыру үшін таразы жабдығын сатып алу талап етіледі;
- Қатты тұрмыстық қалдықтар полигонында қайта өңдеу және көлемін азайту үшін және электр беру желісіне қосудың баламасы ретінде электр энергиясын өндіре отырып, қоқысты жағуға арналған жабдықты сатып алу талап етіледі;
- Қайта өңделген ПЭТ шикізаты мен картон үшін пресс сатып алу қажет.
- ҚТҚ өңдеу қазіргі уақытта тиімсіз жүзеге асырылуда. Қалдықтарды қайта өңдеу көрсеткіші тек 2-4% құрайды. Бұл ретте қалдықтардың 96-98% - ҚТҚ полигонына көмуге жіберіледі;
- ҚТҚ-ны терең өңдеу бойынша қуаттар жоқ, Соның арқасында полигонға көмуге жіберілетін қалдықтардың көлемін азайтуға болады.
- Полигонда полигондағы парниктік газдар шығарындыларының көлеміне теріс әсер ететін қоқыс газын жинау және кәдеге жарату технологиялары жоқ.

Сондай-ақ, ҚТҚ шығару бойынша қызметтер үшін жеке тұлғалармен есептеу және өзара есеп айырысу кезінде проблемалар бар. Жеке тұлғаларға нормалар бойынша тұрғындардың санына есептеу проблемалары нақты тұратын адамдардың саны тіркелгендердің санына сәйкес келмейтіндігімен байланысты. Сонымен қатар, жеке тұлғалардан төлемдер жинау проблемалары анықталды, соның салдарынан көрсетілетін қызметті берушілерде дебиторлық берешек пайда болады, ол жыл сайын 6-9%-ға артады.

Ағымдағы жағдайды талдау нәтижелері бойынша жүйенің интеграцияланбағандығы анықталды. Жүйеге қатысушылар арасындағы қатынастарды реттейтін бірыңғай экономикалық, әкімшілік және ұйымдастырушылық модель жоқ. Нәтижесінде жүйе рентабельділік шегінде жұмыс істейді және әрбір кәсіпорын жеке тұлғалар үшін ҚТҚ шығару тарифін көтеруді үнемі қолдайды.

Сонымен қатар, қалдықтарды басқару жүйесінде кірістер тудыруы мүмкін кейбір элементтер жоқ. Қалдықтарды басқару жүйесіндегі әлеуетті пайда көздеріне қайта

өндеу және кәдеге жарату фракцияларын сату, қайта өңделген шикізатты сату, биологиялық ыдырайтын қалдықтарды қайта өндеу және Полигон газын кәдеге жарату арқылы алынатын электр және жылу энергиясы жатады.

3.2. Қалдықтардың жекелеген түрлерін басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау

Қалдықтардың жекелеген түрлеріне мыналар жатады:

- медициналық қалдықтар;
 - электрлік және электрондық жабдықтардың, құрамында сынап бар шамдардың және қоректендіру көздерінің қалдықтары;
- автомобиль шиналарының қалдықтары және пайдаланылған майлар;
- құрылыс қалдықтары;
- ірі габаритті қалдықтар;
- иесіз көлік құралдары;
- күл-қожды қалдықтар.

Қалдықтардың жекелеген түрлерін полигонға ҚТҚ – оларды шығаруға тыйым салынады жинау және кәдеге жаратуды мамандандырылған компаниялар жүзеге асыруы керек. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының заңнамасында қалдықтардың жекелеген түрлерінің түрлері мен сипаттамаларына байланысты жинау, тасымалдау және кәдеге жарату бойынша әртүрлі талаптар белгіленген.

3.2.1 Медициналық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы ахуалды талдау

Медициналық қалдықтар – бұл медициналық қызметтерді көрсету және медициналық манипуляцияларды жүргізу процесінде пайда болатын қалдықтар.

Бүгінгі күні медициналық қалдықтарды басқару санитарлық ережелермен реттеледі "Санитариялық-эпидемиологиялық өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын талаптар" (Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2018 жылғы 23 сәуірдегі № 187 бұйрығымен бекітілген); "Денсаулық сақтау объектілеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" (Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 24 ақпандағы № 127 бұйрығымен бекітілген). Жауапты мемлекеттік органмен Денсаулық сақтау басқармасы Шығыс-Қазақстан облысы.

"Денсаулық сақтау объектілеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына сәйкес Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 28 ақпандағы № 176 бұйрығына сәйкес медициналық қалдықтар қауіптілік дәрежесіне қарай сыныптарға бөлінеді:

- А класы – ҚТҚ сияқты қауіпті емес медициналық қалдықтар (науқастардың, жұқпалы науқастардың дене сұйықтықтарымен байланысы жоқ);

•Б класы – қауіпті (эпидемиологиялық) медициналық қалдықтар (жұқтырылған және ықтимал жұқтырылған қалдықтар – қанмен және басқа биологиялық сұйықтықтармен ластанған материалдар мен құралдар, заттар, патологиялық қалдықтар, органикалық өндірістік қалдықтар: органдар, тіндер, тамақ қалдықтары инфекциялық бөлімшелерден, микробиологиялық, клиникалық диагностикалық зертханалардан, фармацевтикалық, иммунобиологиялық өндірістерден, патогенділігі 3-4 топтағы микроорганизмдермен жұмыс істейтін, виварийлердің биологиялық қалдықтары, тірі вакциналар, қолдануға жарамсыз);

•В класы – өте (эпидемиологиялық) қауіпті медициналық қалдықтар (халықтың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы төтенше жағдайларға әкеп соғуы мүмкін және аумақты санитарлық қорғау шараларын талап ететін жұқпалы аурулармен ауыратын науқастармен байланыста болған материалдар, микроорганизмдермен жұмыс істейтін зертханалардың, фармацевтикалық және иммунобиологиялық өндірістердің қалдықтары) патогенділігі 1 - 2 топтағы микроорганизмдер, фтизиатриялық ауруханалардың емдеу-диагностикалық бөлімшелерінің қалдықтары, анаэробты инфекциясы бар науқастардың қалдықтары, туберкулез қоздырғыштарымен жұмыс істейтін микробиологиялық зертханалардың қалдықтары);

•Г сыныбы – токсикологиялық тұрғыдан қауіпті медициналық қалдықтар (дәрілік, оның ішінде цитостатиктер, диагностикалық, пайдалануға жарамсыз дезинфекциялау құралдары, құрамында сынап бар заттар, аспаптар мен жабдықтар, фармацевтикалық өндірістердің шикізаты мен өнімдерінің қалдықтары, жабдықтарды, көлікті, жарықтандыру жүйелерін пайдаланудан болатын қалдықтар);

•Д класы – радиоактивті медициналық қалдықтар (радионуклидтердің мөлшері радиациялық қауіпсіздік нормаларында белгіленген рұқсат етілген деңгейден асатын кез-келген агрегаттық күйдегі қалдықтардың барлық түрлері).

Қолданыстағы заңнаманың талаптарына сәйкес денсаулық сақтау қызметтерін көрсетумен байланысты барлық ұйымдар медициналық қалдықтар туралы есеп беруге міндетті. Министрлік ҚР денсаулық сақтау министрлігі медициналық қалдықтарды есепке алу бойынша жұмыстар жүргізуде. 2019 жылы медициналық қалдықтар туралы ақпаратты ұсыну тәртібін бекіту жөніндегі ведомствоның құзыреті заңмен бекітілді және медициналық қалдықтардың иелерінен қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органға жыл сайын хабарлауды талап ететін ережелер қабылданды.

"Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" жаңа Кодексте медициналық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сақтау, кәдеге жарату, көму және пайдалану жөніндегі қызметті жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғаларға қойылатын талаптар әзірленді. Сондай-ақ "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, кәдеге жаратуға, кәдеге жаратуға, тасымалдауға, сақтауға және жоюға қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар" Санитарлық ережелерінің

талаптары қайта қаралып, қалдықтарды кәдеге жарату сапасын бақылауға бағытталған қосымша талаптар енгізілді.

Медициналық қалдықтарды жинау, тасымалдау және кәдеге жарату қызметтерін көрсету қазіргі уақытта бәсекелестік. Коммуналдық кәсіпорындар болып табылатын медициналық мекемелер жұмыстар мен қызметтерді мемлекеттік сатып алу саласындағы қолданыстағы ережелерге сәйкес мыналарды жүзеге асырады мемлекеттік сатып алулар жинау, тасымалдау және кәдеге жарату бойынша көрсетілетін қызметтерді медициналық қалдықтар. Көрсетілетін қызметтер көлемі (текше метрдегі қалдықтар) медициналық мекеменің жұмыс істеу фактісі бойынша анықталады және халыққа көрсетілетін қызмет көлеміне байланысты. Көрсетілетін қызметтердің құны мамандандырылған ұйымдардың медициналы қалдықтарды кәдеге жарату жөніндегі коммерциялық ұсыныстары негізінде айқындалады.

Медициналық қалдықтар жобасы аясында БҰҰДБ жалпы қуаттылығы жылына 1 миллион 250 тоннаны құрайтын жеті медициналық қалдықтарды жою орталығын құрды. (<https://www.kaznu.kz/content/files/pages/folder17928>).

2020 жылдың 1 қаңтарынан бастап Қазақстан Республикасында қауіпті медициналық қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы ұлттық стандарт күшіне енді, ҚР СТ 3498-2019 "Қауіпті медициналық қалдықтар. Бөлек жинауға, сақтауға, қабылдауға, тасымалдауға және кәдеге жаратуға (залалсыздандыруға) қойылатын талаптар". Стандарт Қазақстан Республикасы Саудаж әне интеграция министрлігі Техникалық реттеу және метрология комитеті Төрағасының 2019 жылғы "03" желтоқсандағы №451-нқ бұйрығымен бекітіліп, қолданысқа енгізілді.

Шынында да, қазіргі заманғы медицина бір реттік шығын материалдарын кеңінен қолданады. Бұл төсек–орын жабдықтары, халаттар, бас киімдер, қолғаптар–аурухана қызметкерлері күні бойы қолданатын барлық нәрсе. Бүгінгі күні медициналық маскаларды қолдану айтарлықтай өсті, сонымен қатар қоршаған ортаға зиян келтірмеу үшін оларды сауатты түрде жою қажет. Мұндай қалдықтар, сондай–ақ мерзімі өтіп кеткен медициналық құралдар мен мерзімі өтіп кеткен дәрілер А класына жатады–бұл қауіпсіз қалдықтар. В класына қауіпті деп саналатын, бірақ жұқпалы емес заттар жатады. В класы – қауіпті қалдықтар, олардың алдын алу үшін арнайы алгоритм бойынша жұмыс істеу керек инфекциялардың таралуы. Сондай–ақ, біз Г класындағы заттарды қайта өңдейміз–бұл құрамында сынап бар люминесцентті лампалар. Бұл кәдеге жаратудың қауіпті түрі, ол белгілі бір технологияларды қолдануды және, әрине, жауапкершілікті талап етеді.

3.2.2. Электр және электрондық жабдықтардың, құрамында сынап бар шамдардың және қуат көздерінің қалдықтарын басқарудың ағымдағы жағдайын талдау

Электр және электронды жабдықтардың қалдықтары

Шемонаиха ауданында электр және электронды жабдықтардың қалдықтарын жеке кәсіпкерлер қабылдап, басқа облыстарға немесе Ресей Федерациясының шекаралас қалаларына кәдеге жарату үшін тасымалдайды.

Полигон жағдайында электр және электрондық жабдықтардың қалдықтары коррозияға және тотығуға ұшырайды, сонымен қатар әртүрлі ауыр металдар бар, сондықтан оларды қатты тұрмыстық қалдықтар полигонына тастауға тыйым салынады.

Жеке тұлғалар шығарған электр және электрондық жабдықтардың қалдықтары қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған контейнерлерге, ал ірі габаритті жабдықтардың қалдықтары кәдеге жарату тұрғысынан инертті материалдармен бірге қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған контейнерлерде сақталады (жиһаз, құрылыс қалдықтары). Келесі кезекте қалдық электр және электрондық жабдықтар қалдықтарды жинау ұйымдарымен ҚСК-ға тасымалданады, онда сұрыптау кезінде қалдықтардың жалпы көлемінен шығарылады.

Сынаманың талдауы бойынша ІГҚ құрамындағы электр жабдығының массалық үлесі 10% құрайды.

Занды тұлғалар шығарған электр және электронды жабдықтардың қалдықтарын арнайы компаниялар келісім-шарт негізінде кәдеге жаратады.

Электрондық қалдықтарды қайта өңдеу үшін қоймалар мен өндіріс орындарына тасымалдау керек. Негізгі өңдеу әдісі бағалы компоненттер мен фракцияларға бөлу болып табылады.

- өндірістік жабдықты пайдаланудан шығару және жою;
- компьютерлік техника мен ұйымдастыру техникасын есептен шығару және кәдеге жарату; (компьютер, монитор, принтер, факс, телефон және т.б.) (10 теңгеден);
- тұрмыстық техниканы есептен шығару және кәдеге жарату (тоңазытқыштар, кір жуғыш машиналар, пештер және т.б.);
- өндірістік қалдықтарды есептен шығару және кәдеге жарату;
- автокөлік дөңгелектерін (20 теңгеден), аккумуляторларды (500 теңгеден) есептен шығару және қайта өңдеу және т.б.;
- энергия үнемдейтін, люминесцентті, құрамында сынап бар шамдарды қайта өңдеу;
- пайдаланылған майларды қайта өңдеу, жою (25 теңгеден).

Жылжымалы жинау пунктін ұйымдастырып, электронды және электр жабдықтарының қалдықтарын кәдеге жарату үшін тегін тасымалдау қажет.

3.2.3 Автомобиль шиналары мен пайдаланылған майлардың қалдықтарын басқарудың ағымдағы жағдайын талдау

Соңғы жылдары автокөліктердің көбеюімен бірге шиналардың қалдықтарын қайта өңдеу мәселесі де күшейіп келеді. Шемонаиха ауданында да жарамсыз дөңгелектерді қайта өңдеу мәселесі өзекті.

Автокөлік шиналары резеңкеден немесе басқа материалдардан жасалған, дегенмен, резеңке қосылған, композицияға көміртегі қара немесе күйе, кремний диоксиді немесе силика, күкірт, табиғи майлар немесе шайырлар және т.б.. Өндірушілерде әртүрлі сипаттамаларды анықтайтын өздерінің оңтайлы химиялық құрамы бар. Қолданбаған шиналар ең ірі тоннажды полимерлі қалдықтардың бірі болып табылады, олар пайдаланылатын жерлерде (автокөліктерде, аэродромдарда, өнеркәсіптік және ауылшаруашылық кәсіпорындарында, шина цехтарында, тау-кен өңдеу зауыттарында және т.б.) жиналады; Пайдаланылған шиналарды қайта өңдеу проблемасы үлкен экологиялық маңызға ие, өйткені топырақпен жабылған шина 150 жылдан астам уақыт бойы ыдырайды, ал полигондарға апарылғанда немесе айналадағы аумақтарға шашыраған кезде шиналар қоршаған ортаны ұзақ уақыт бойы ластайды. сыртқы факторлар (күн сәулесі, оттегі, озон, микробиологиялық әсерлер). Олар жиналатын жерлер, әсіресе ыстық климаты бар аймақтарда әртүрлі аурулардың тасымалдаушысы болып табылатын кеміргіштер, жыландар және жәндіктер үшін қолайлы орта және көбею алаңы болып табылады.

Сонымен қатар, шиналардың жоғары өрт қаупі бар және қауіптілік 4 класына жатады және олардың бақылаусыз жану өнімдері қоршаған ортаға (топырақ, су, ауа) өте зиянды әсер етеді. Шинаның жану температурасы көмірдің жану температурасына тең, сондықтан мұндай өртті сөндіру өте қиын.

Тозған шиналарды пайдалану мәселесі де маңызды экономикалық маңызға ие, өйткені экономиканың табиғи ресурстарға қажеттілігі үнемі өсіп отырады және олардың құны үнемі өсіп отырады. Техникалық қасиеттері түпнұсқасына жақын, резеңкеден басқа, арматуралық тоқыма және металл материалдарының көп мөлшері бар, пайдаланылған шиналарды қайта өңдеу табиғи ресурстарды үнемдеу көзі болып табылады.

351-баптың 6-тармағына сәйкес, шиналарды полигондарға тастауға тыйым салу көзделген. Шиналарды көміп, өртеу емес, қайта өңдеу құнды шикізаттың табиғи қорын сақтайды, ресурс үнемдейтін, арзан технологияларды игеруді ынталандырады, сонымен қатар қоршаған ортаны тазалайды және жақсартады.

Бүгінде "Қалдық. Автокөлік шиналары. Қолдану кезіндегі қауіпсіздік талаптары". Ол Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі Техникалық реттеу және метрология комитеті төрағасының 2012 жылғы 26 маусымдағы № 321-НҚ бұйрығымен бекітілген және 2013 жылғы 1 шілдеден бастап қолданысқа енгізіледі. Стандарт шиналар мен түтіктердің (олардың бөліктері мен сынықтарын қоса алғанда) өмірлік циклінің кезеңдерін белгілейді және анықтайды: жинау, сақтау, тасымалдау, кәдеге жарату және өңдеу. Стандарт талаптары басқа резеңке бұйымдардың қалдықтарына да қатысты болуы мүмкін.

Шемонаиха ауданында шиналарды жинау және қайта өңдеу қызметтерін ұсынатын автокөліктерге қызмет көрсету орталықтары мен шина дүкендері, өңдеу зауыттары бар. Қызметтер бағасының диапазоны 1 теңгеден 400 теңге/дана аралығында.

Қолданылған шиналарды кәдеге жаратуды Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес арнайы техникасы бар мамандандырылған кәсіпорындар жүзеге асыруы тиіс.

Көптеген шағын шина дүкендері мен автокөліктерге қызмет көрсету орталықтары шиналарды одан әрі қайта өңдеушілерге беру үшін сақтайды.

Шиналарды өңдеу процесінде жол құрылысында, спорт, ойын алаңдары үшін резеңке жабындар өндірісінде және т.б. қолдануға болатын пиролиздік отын, пиролиздік көміртекті қара, үгінді каучук алынады. Шиналарды өңдеудің тиімді механизмін "РОП оператор" ЖШС-мен бірге әзірлеу ұсынылады.

3.2.4 Құрылыс қалдықтарын басқару бойынша ағымдағы жағдайдың талдау

Бүгінгі таңда Шемонаиха ауданының аумағында құрылыс қалдықтарын жинауға арналған алаңдар жоқ. Шемонаиха ауданын абаттандыру қағидаларына сәйкес құрылыс қалдықтарын шығару жеке шарт негізінде жүргізіледі.

Қазақстан Республикасының экологиялық кодексімен полигондарда құрылыс қалдықтарын көмуге тыйым салынады. Құрылыс қалдықтарын кәдеге жарату кезінде қиыршық тас қоспасын дайындау кезінде бетон, қиыршық тас, кірпіш шайқас, құм, топырақты қолдануға болады, полигондарда қатты тұрмыстық қалдықтарды оқшаулағыш материал ретінде көму үшін пайдалануға немесе жобалау-сметалық құжаттамамен оларды қолдануға рұқсат етілген аумақтарды төгуге немесе рекультивациялауға жіберуге болады.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы "Жасыл экономикаға" көшу жөніндегі кеңес отырысының хаттамалық тапсырмасының 2.5-тармағына сәйкес облыстардың әкімдеріне құрылыс қалдықтарын қатты тұрмыстық қалдықтар полигондарын тығыздау мен рекультивациялауда, сондай-ақ кең таралған пайдалы қазбаларды өндірудің тарихи орындарын рекультивациялауда қолдану тапсырылды.

3.2.5. Габаритті қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы ахуалды талдау

Шемонаиха ауданын абаттандыру қағидаларына сәйкес ірі габаритті қалдықтарды (ІГҚ) шығару мамандандырылған қоқыс шығаратын ұйымдармен жасалған жеке шарт негізінде жүргізілуі тиіс. Бірақ бұл норманы жеке және заңды тұлғалар сирек орындайды, бұл жалпы пайдаланымдағы контейнерлік алаңдарда ІГҚ сақтау проблемасына және мкм немесе полигондарға ІГҚ тасымалдау бойынша қосымша ҚШҰ шығындарына әкеліп соғады.

Жергілікті бюджет қаражатынан ҚММ әкету және кәдеге жарату жөніндегі қызметтерді қаржыландыру жүргізілмейді. Аталған проблеманы шешу үшін ПИК (МИБ) мен ҚШҰ, сондай-ақ Шемонаиха ауданы полиция басқармасының учаскелік инспекторларының абаттандыру ережелерін бұзушыларды анықтау және оларды әкімшілік жауапкершілікке тарту бойынша өзара іс-қимылы қажет. Мұндай бұзушылықтардың жолын кесуге қоғамның қатысуы да осы жерде маңызды рөл атқарады.

Шемонаиха ауданында ескі тұрмыстық техниканы (теледидарлар, тоңазытқыштар және т.б.), жиһазды әкетумен және оларды қайта өңдеумен айналысатын кәсіпорындар бар.

3.2.6. Иесіз көлік құралдарын басқару бойынша ағымдағы ахуалды талдау

Шемонаиха ауданын абаттандыру ережелеріне сәйкес осыларға тыйым салынады:

Б.147. Тұрғын үй орамдарының, шағын аудандардың аумағында, сондай-ақ үй маңындағы аумақта: 3) көлік құралдарын арнайы бөлінген және белгілермен және (немесе) белгілермен белгіленген орындардан тыс жерде тұруға және қоюға жол берілмейді.

Жаңа автокөлік сатып алу кезінде жеңілдікке сертификаттар беру тетігін қабылдауға байланысты пайдаланудан шыққан автомобильдердің аумақтарында орналастыру іс жүзінде байқалмайды.

"РОП операторы" ЖШС сайтында <https://recycle.kz> автохламды кәдеге жаратуға тапсыру тәртібі туралы ақпарат орналастырылған.

Аудан әкімдіктері Шемонаиха ауданының аудандық полиция басқармасымен бірлесіп тасталған, пайдаланудан шыққан автомобильдерді анықтау, автокөлік иелерін анықтау және автохламды кәдеге жарату қажеттілігі туралы автокөлік иелерін хабардар ету бойынша жұмыстарды кезең-кезеңімен жүргізеді.

3.2.7. Күл-қож қалдықтарын басқару бойынша ағымдағы ахуалды талдау

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 235 бұйрығымен бекітілген жасыл желектерді күтіп-ұстаудың және қорғаудың үлгілік қағидаларына, қалалар мен елді мекендердің аумақтарын абаттандыру қағидаларына және "Ағаштарды кесуге рұқсат беру" мемлекеттік қызмет көрсету қағидаларына сәйкес: 21-т. қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған контейнерлерге және контейнерлік алаңдарға күлді төгуге және жинауға жол берілмейді.

Қалдықтардың жекелеген түрлерін басқару бойынша ағымдағы ахуалды талдау бойынша қорытындылар

Өндіріс және тұтыну қалдықтарының мемлекеттік кадастрын жүргізудің 2019 жылғы нәтижелері туралы ақпараттық шолудың мәліметтері көрсеткендей, аумақта Шемонаиха ауданының өндірушілердің кеңейтілген міндеттемелеріне жататын қалдықтарды жинау және қайта өңдеу жүргізілуде.

Бүгінгі күні Өндіріс және тұтыну қалдықтарымен жұмыс істеудің типтік ережелері және жергілікті атқарушы органдардың "Оператор РОП" ЖШС-мен өндірушілердің кеңейтілген міндеттемелері қолданылатын қалдықтар санатына жататын қайталама шикізатты қабылдау пункттері желісін ұйымдастырудағы өзара іс-қимыл ережелерінің болмауы қабылдау пункттері желісін дамыту бойынша жұмыстарды жандандыруға мүмкіндік бермейді. .

3.3. Шетелдік тәжірибеге шолу

Қазіргі уақытта қалдықтарды басқару әлемдік қауымдастық үшін ең өзекті тақырыптардың бірі болып табылады, өйткені халық санының тұрақты өсуі нәтижесінде түзілетін қалдықтардың көлемі жыл сайын артып келеді.

Бүгінгі күні қалдықтарды басқарудың қолданыстағы жүйелері қалдықтардың түзілу және көмілу көлемін барынша азайтуға, шикізатты қайталама пайдалануды арттыруға және қолда бар озық технологияларды пайдалана отырып қайта өңдеуге бағытталған.

Еуропа елдерінде 20 ғасырдың 70-жылдарында бірыңғай жүйе құрылып, қалдықтарды басқару жөніндегі директиваны қоса алғанда, реттеу құралдары енгізіле бастады. Қалдықтар туралы № 75/442 /ЕЭК бірінші директивасы (негіздемелік директива) 1975 жылы 15 шілдеде қабылданды, кейіннен 1991 жылы оған өзгертулер енгізілді (1991 ж. 18 наурыздағы 91/156/ЕЭК директивасы). 2008 жылы ол қолданыстағы "Қалдықтар және кейбір директиваларды ауыстыру туралы" ЕО директивасына (2008 ж. 19 қарашадағы № 2008/98/ЕС) қайта қаралды, ол "Қалдықтар және кейбір директиваларды ауыстыру туралы". ЕО елдеріндегі қалдықтармен жұмыс істеуді анықтайтын негіздемелік құжат. Талаптардың негізгі мақсаты қалдықтардың түзілу және көмілу көлемін барынша азайту, шикізатты қайталама пайдалануды ұлғайту және қолда бар ең озық технологияларды пайдалана отырып қайта өңдеу болып табылады.

Жапония 1970 жылдары Экономикалық даму мен индустрияландырудың қарқынды өсуінен кейін қалдықтарды басқару жүйесін енгізе бастады. Шағын ауданның арқасында елде жерлеу полигондарының саны шектеулі және сыйымдылығы аз. Жапониядағы қалдықтарды басқару жүйесі, ең алдымен, қалдықтардың пайда болуы мен көмілуін азайтуға бағытталған.

Қолдану үшін Шемонаиха ауданы қалдықтарды басқару саласындағы қолданыстағы шетелдік тәжірибелерде қалдықтарды жинау мен тасымалдауды жетілдіру, биологиялық ыдырайтын қалдықтарды, оның ішінде тамақ қалдықтарын жинау мен кәдеге жаратуды, тұнба шөгінділерін өңдеуді енгізу өзекті болып табылады.

3.4.1 Шетелдік тәжірибеге шолу: қалдықтарды жинау

Қалдықтарды жинау қалдықтарды басқарудың бастапқы кезеңі болып табылады. Жинаудың тиімділігі түзілген қалдықтардың жалпы көлемінен жиналған қалдықтардың көлемімен сипатталады.

Әртүрлі елдерде қалдықтарды жинаудың әртүрлі схемалары бар және қолданылады:

- "Есіктен есікке". Тасымалдаушы компания әрбір үй иелігіндегі қалдықтарды жеке-жеке жинайды. Бұл опция экспорттық қызмет үшін жоғары тарифтермен сипатталады.

- "Ортақ контейнерлік алаңдар". Контейнерлік алаңдар маңайға байланысты ауданның белгілі бір нүктелерінде орналасады (әр аулада немесе әрбір тұрғын үй кешені үшін). Тұрғындар ҚТҚ-ны контейнерлік алаңдарда орналасқан контейнерлерге әкеліп, жинайды. Жергілікті атқарушы органдар ҚТҚ жинауды және шығаруды белгіленген кестеге сәйкес ұйымдастырады.

- "Жол жиегіндегі жиын". Тұрғындар ҚТҚ-ны жергілікті атқарушы органдар белгілеген кестеге сәйкес үйлерінің алдындағы тротуарда қалдырады.

- "Алып кету". Тұрғындар қалдықтарды мамандандырылған жинау пункттеріне немесе қайта тиеу станцияларына тасымалдайды. Бұл опция қалдықтардың ірі габаритті және жекелеген түрлеріне жарамды.

- "Шарт бойынша әкету". Жеке тұлғалар қатты тұрмыстық қалдықтарды шығару туралы тасымалдаушы компаниялармен тікелей келісімшарттар жасайды.

Қалдықтарды жинау әдісін таңдауды жергілікті атқарушы органдар жергілікті заңнама талаптары негізінде анықтайды. Әлемдік тәжірибеде жинаудың аралас және бөлек әдістері қолданылады.

Қалдықтардың келесі түрлерін бөлек жинау кең таралған:

- Қағаз қалдықтары;
- Пластмасса қалдықтары (соның ішінде ПЭТ);
- Шыны сынығы; • Металл сынықтары; • Азық-түлік (органикалық) қалдықтары, оның ішінде бау-бақша қалдықтары; • Қаптама қалдықтары.

Мысалы, қалдықтарды бөлек жинау ЕО-ның кейбір елдерінде (соның ішінде Германия, Ұлыбритания, Австрия), Жапонияда және АҚШ-тың кейбір штаттарында жүзеге асырылады. Германияда қаптама, макулатура, тамақ қалдықтары қалдықтарын бөлек жинау жүзеге асырылады. Ол үшін түрлі түсті ыдыстардың 4 түрі қолданылады. Азық-түлік қалдықтарын жинауға арналған жасыл контейнерлер, қағаз қалдықтары үшін көк, қаптама қалдықтары үшін сары және басқа қалдықтар үшін қара контейнерлер.

Жапонияда тамақ қалдықтары мен қаптама қалдықтары (шыныдан, пластмассадан, қағаздан, картоннан, алюминийден және болаттан жасалған ыдыстар мен контейнерлер, сондай-ақ ПЭТ бөтелкелері) бөлек жиналады. Австрияда (Вена) қағаз, шыны, металл,

пластмасса, тамақ және жасыл (бау-бақша) қалдықтарын бөлек жинау жүзеге асырылады.

Бөлек жинаудың артықшылықтары:

- Материалдарды қайталама пайдалану немесе қалдықтарды жаңа материалдарды өндіру үшін қайталама шикізат ретінде пайдалану;

- Бөлек жинау таңдалған сынық фракцияларының жоғары сапасын және сәйкесінше ең жоғары бағаны және қайталама материалдар мен бұйымдарды өндірудің әртүрлі нұсқаларын болжайды.

Бөлек жинаудың кемшіліктері мыналар болып табылады:

- Сұрыпталатын қалдықтардың әрбір түрі үшін контейнерлерді және шығаруға арналған мамандандырылған көліктерді сатып алуға қосымша шығындар;

- Қосымша инфрақұрылымдар салу қажеттілігі;

- көлік пен маршруттардың санын көбейту арқылы тасымалдау шығындары мен қосымша шығындар;

- қайнар көзінде сұрыптаудың жоғары сапасын қамтамасыз етуде қиындықтар туындайды – халықтың жосықсыздығы немесе білімінің жеткіліксіздігі салдарынан басқа түрлерді қалдықтардың белгілі бір түріне арналған ыдыстарға салуға болады, бұл бөлек жинаудың тиімділігіне айтарлықтай әсер етеді, сонымен қатар кейінгі сұрыптауға қосымша шығындар әкеледі;

- бөлек алымның сапасын жүйелі түрде бақылау мен мониторингілеу қажеттілігі де айтарлықтай қосымша шығындарға әкеп соғады;

- пәтерлерде қалдықтарды жинаудың қиындығы, өйткені құрылыс нормаларына сәйкес, ас үй-жайлардың ауданы көбінесе бөлек контейнерлерде бөлек жинауға жеткілікті орын бермейді.

Қалдықтарды басқару жөніндегі ЕО директивасына сәйкес (975/442/ЕЭК) бөлек жинау жүзеге асырылуда, тек техникалық, экологиялық және экономикалық тұрғыдан негізделген жағдайда ана. "Техникалық негізделген" дегенді білдіреді, бұл бөлек алым енгізілетін болады қазірдің өзінде әзірленген және сәтті жұмыс істеп тұрған жүйені пайдалану. "Экологиялық тұрғыдан негізделген" дегенді білдіреді, қоршаған ортаға қосылған пайданың бөлек жинау жүйесінің қоршаған ортаға ықтимал теріс әсерін негіздейтіндігі (мысалы, қосымша тасымалдаудан шығарындылар). "Экономикалық тұрғыдан негізделген" бөлек жинауды жүзеге асыруға кететін шығындар (қайталама шикізаттың қосылған құнын ескере отырып) аралас қалдықтарды қайта өңдеу мен салыстыруға болатындығын білдіреді.

ҚТҚ шығару жиілігін қолданыстағы санитарлық-эпидемиологиялық талаптарға сәйкес жергілікті атқарушы органдар белгілейді. Қалдықтарды шығару сол жердің климаттық жағдайына, халықтың мәдени ерекшеліктеріне және қалдықтардың жиналу

жылдамдығына байланысты қажетті жиілікте жүзеге асырылады. Мысалы, Шанхайда халықтың тығыздығы мен қалдықтардың жиналу жылдамдығының жоғары болуына байланысты қатты тұрмыстық қалдықтарды күніне үш рет шығару ұсынылады.

ҚТҚ жинау ірі габариттік алдықтарды жинаудан бөлек жүргізіледі, сонымен қатар құрылыс және қалдықтардың жекелеген түрлерін (медициналық қалдықтар, электронды және электр жабдықтарының қалдықтары, автомобиль шиналарының қалдықтары, құрамында сынап бар қалдықтар) қабылдау мен жинауға жеке талаптар қойылады., люминесцентті лампалардың алдықтары, пайдаланылған батареялар мен аккумуляторлар, пайдаланылған майлар).

3.4.2. Шетелдік тәжірибеге шолу: қалдықтарды ерте экспорттау

Дүниежүзі елдерінде қалдықтарды тасымалдау процесі қоқыс таситын көліктердің жүру жолдарын ұйымдастыруда, пайдаланылатын көлік түрлерінде, осы процеске қатысушыларда және тасымалдау процесін реттеуде әртүрлі болады.

Кейбір факторлар отынды үнемдеу есебінен қалдықтарды тасымалдау жүйесінің экологиялық және экономикалық құрамдас бөліктеріне, тиісінше, атмосфераға пайдаланылған газдардың шығарылуын азайтуға тікелей әсер етеді. Мұндай фактор тасымалдау маршруттарын оңтайландыру болып табылады. Қалдықтардың түпкілікті орны түзілу немесе жиналу нүктесінен неғұрлым алыс болса, тасымалдау құны соғұрлым жоғары болады.

Тасымалдаудың тиімділігін қамтамасыз ету үшін қоқыс таситын көліктердің өлшемдері мен түрлерін дұрыстандау маңызды. Қазіргі заманғы қалалардың көпшілігінде қалдықтарды кейінгі өңдеу немесе кәдеге жарату орындарына тасымалдауды ұсақтау және престоу құрылғыларымен жабдықталған жүк көліктері жүзеге асырады. Қолданылатын қоқыс таситын көліктер мен контейнерлердің түрі ауысымдағы жұмысшылардың оңтайлы санын және ауысымның тәуліктік ұзақтығын анықтайды. Көбінесе әртүрлі жағдайларда көлік құралдарының әртүрлі түрлерін пайдалану тиімді болып табылады. Мысалы, Еуропа мен Қытай елдерінде қалдықтарды шағын жүк көліктеріне, тіпті қоларбаларға жинау жанармай құнын оңтайландыруға мүмкіндік береді және кейде тар көшелер мен аллеяларға шығудың жалғыз жолы болып табылады.

Сонымен қатар, қоқыс таситын көліктерде қалдықтарды тиеу мен сығудың әртүрлі әдістері, көтергіштер мен престоердің массасы болуы мүмкін (соңғы екі көрсеткіш тұтынылатын отын мөлшеріне әсер етеді).

Сұрыпталған қалдықтарды жинау үшін мамандандырылған көлік құралдарының екі түрін пайдалануға болады: • Қоқыс контейнерін бос контейнерге ауыстыратын қоқыс таситын көлік; • Қалдықтардың әртүрлі түрлерін тиісті учаскелерге түсіретін, қалдықтардың әртүрлі түрлеріне арналған бөлек учаскелері бар қоқыс таситын көлік.

Мұндай жүйе Мангеймде (Германия) жұмыс істейді.: қалдықтарды жинауға арналған бір-бірін алмастыратын контейнерлер жүйесінде соңғылары арнайы полигонға жеткізіледі. Карлсруэдегі контейнерлік терминалда Мангеймге жеткізу үшін контейнерлер түсіріледі. Кранның көмегімен контейнерлер қоқыс жәшігіне түсіру үшін контейнерлерді тасымалдайтын жүк көліктеріне тиеледі. Босатылғаннан кейін контейнерлер темір жол арқылы Карлсруэге қайтарылады, онда процесс қайталанатын.

Қалдықтарды шығаруды реттеу үдерісіндегі маңызды аспект бақылау және қадағалау болып табылады қоқыс таситын көлік құралдарының. Қазіргі уақытта әлемде радиожилікті сәйкестендіру жүйелері, RFID және жаһандық позициялау жүйелері, GPS кеңінен қолданыла бастады (ортақ немесе жеке). Енгізілген GPS жүйесі жүргізушілердің әрекеттерін және маршруттардан ауытқуларын бақылауға ғана емес, сонымен қатар қалдықтарды рұқсатсыз көму/орналастыру жағдайларының алдын алуға, демек, шығындарды азайтуға көмектеседі. Осылайша, Батыс Австралиядағы GPS жүйесі көліктің орналасқан жерін де, тасымалданатын сұйық қалдықтардың көлемін де бақылау үшін қолданылады. Бұл жүйе қоршаған ортаға зиянды заттардың рұқсатсыз көмілуіне жол бермеу арқылы жыл сайын \$800,000 шығындарын болдырмауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, консалтингтік фирманың мәліметі бойынша AberdeenGroup (АҚШ), GPS-ті енгізу жанармай құнын орта есеппен 13,2%-ға және үстеме жұмыс уақытын 13,4%-ға төмендетуге мүмкіндік береді.

Қалдықтардың кез-келген түрін тасымалдау тиісті қауіпсіздік талаптарына сай болуы керек. Қалдықтарды тасымалдайтын көліктер адамдарға және қоршаған ортаға ықтимал зиян келтірмеу үшін жабдықталуы керек. Олар ағып кетуден, иістердің таралуынан және жәндіктердің енуінен сенімді қорғанысқа ие болуы керек.

Дамыған елдердің көпшілігінде қалдықтарды жеке компаниялар шығарады, бұл тарифті төмендетуге және қызмет көрсету сапасын жақсартуға мүмкіндік береді.

Қалдықтарды биологиялық қайта өңдеу

Қалдықтарды термиялық өңдеу технологияларынан басқа, биологиялық ыдырайтын қалдықтарды – тамақ және жасыл қалдықтарды, ағынды сулардың тұнба қалдықтарын өңдеу үшін тиімді қолданылатын биологиялық өңдеу әдістері кең таралған. Бағдарлама аясында тамақ қалдықтарын қайта өңдеудің екі қалыптасқан биологиялық әдісі зерттелді және талданды – компосттау және анаэробты қорыту. Биологиялық өңдеу технологиялары көбінесе азық-түлік және жасыл бау-бақша қалдықтарын бөлек жинаудың енгізілген тәжірибелерімен қатар қолданылады.

Компосттау жұмыстары

Компосттау – оттегінің қатысуымен микроорганизмдердің қалдықтарды ішінара биологиялық ыдырату процесі (аэробты қайта өңдеу әдісі). Компосттау процесі ұзақ уақытты алады – 4-6 апта. Процесс нәтижесінде пайда болған компост ауыр металдар

мен басқа қосылыстардың құрамындағы сапа талаптарына сай болған жағдайда тыңайтқыш ретінде пайдаланылуы мүмкін. Компосттың сапасы мен бағасы шикізаттың сапасына тікелей байланысты.

ҚТҚ компостталатын болса да, ең жоғары сапалы компост сұрыпталған органикалық қалдықтарды компосттау арқылы жасалады.

Көптеген елдердің, әсіресе Еуропалық Одақ елдерінің органикалық қалдықтарды бөлек жинауда және оларды мамандандырылған зауыттарда өңдеу үшін осы технологияларды қолдануда бай тәжірибесі бар. Еуропалық Одақ елдерінде өндірілетін органикалық қалдықтардың шамамен 15% -ы бөлек жиналады және биологиялық әдістермен қайта өңделеді. Органикалық қалдықтарды бөлек жинау және қайта өңдеу Германия, Нидерланды және Австрия сияқты елдерде ең дамыған, барлық бөлек жиналған органикалық қалдықтардың 77% құрайды.

Қалдықтарды компосттау процесі тұрақты болуы үшін жылы температураны ұстап тұру және қосымша аэрация қажет, бұл электр энергиясын қажет етеді. Технология өте қарапайым және күрделі және пайдалану шығындарының төмендігі мен ерекшеленеді. Компосттау үшін пленкамен немесе брезентпен жабылған ашық (желді) қадалар немесе ауамен қамтамасыз етілген реакторлар қолданылады.

Төмен температурада, мысалы, қыс мезгілінде органикалық заттардың биологиялық ыдырауы баяулайды немесе тоқтайды, сондықтан Астана қаласының ауа райы мен климаттық жағдайында қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу үшін компосттауды қолдану практикалық емес.

Анаэробты қорыту

Анаэробты қорыту – оттегі болмаған кезде биологиялық ашыту процесі. Процесс жабық биореакторларда жүреді және компосттау мен салыстырғанда күрделі болып табылады. Бұл технологияның күрделі және операциялық шығындары жоғарырақ, дегенмен анаэробты қорыту аэрация үшін қосымша электр энергиясын қажет етпейді.

Анаэробты қорыту процесінде биогаз түзіледі, оны кәдеге жарату арқылы орта есеппен 3-5,5 мВт электр энергиясын өндіруге болады. Биогазды табиғи газ немесе тасымалдаушы биоотын ретінде де пайдалануға болады. Технологияның қуаттылығы жылына 20-240 000 тонна қалдықтарды құрайды, процестің ұзақтығы орта есеппен 20-30 күнді құрайды.

Процесті тұрақты түрде жүргізу өте қиын, сонымен қатар бұл опция анаэробты қорыту реакторлары үшін күрделі шығындарды талап етеді.

3.4.3 Шетелдік тәжірибені шолу бойынша қорытындылар

Қалдықтарды жинау

Шетелдік тәжірибені шолу нәтижелері бойынша, қалдықтарды жинау және жинау әдістері әзірленген қалдықтарды басқару жүйесі бар жинау әдістерін ұйымдастырудың көптеген нұсқаларының болуы расталды. Қалдықтарды жинау үшін қалдықтардың

түріне және оларды жинау әдісіне байланысты әр түрлі материалдардан (металл, пластик) және әртүрлі көлемдер қолданылады.

- Пластикалық контейнерлер жеңіл және оны бір адам қызмет етуге болады, бірақ тозып, жыртылу және отқа төзімді.

- Металл контейнерлері әлдеқайда ауыр, жүк тиеу / түсіру үшін екі адам қажет, коррозияға ұшырайды, бірақ көбірек тозады.

ЕО елдерінде жекелеген қалдықтарды (қағаз, пластмасса, әйнек, тамақ қалдықтары) бөлек, соңғы жылдары жеке тұлғаларға бөлек жинаудан бас тартуға бейімділік болды, олар негізінен заманауи техникалық қол жетімді болды. Қалдықтарды тиімді өңдеуді қамтамасыз ететін шешімдер. Қауіпті қалдықтар арнайы контейнерлерде немесе коллекция нүктелерінде бөлек жиналады.

Тасымал

Әлемдік тәжірибеде қалдықтарды қалдықтарды, қалдықтарды жинауға, сондай-ақ жинақтардың түріне, сондай-ақ коллекция түріне, сондай-ақ (бөлек немесе аралас жинақ) түрінде тасымалдау үшін қалдықтарды тасымалдау үшін түрлі қоқыс таситын жүк көліктері қолданылады. Көптеген елдер GPS бақылау жүйесімен жабдықталған қоқыс машиналарын пайдаланады, және компьютерлік модельдеу маршруттарды ұйымдастыруға және қоқыстан оңтайлы жүк машиналарын ұйымдастыруға кеңінен қолданылады.

Сұрыптау

Қазіргі уақытта автоматтандырылған механикаландырылған сұрыптауды қолдану нұсқаулықты ауыстыру үшін жасалды, нәтижесінде коммуналдық фракциялардың ең көп көлемі ажыратылған. Түтіккен фракциялар көбінесе жоғары қосылған құны бар және жақын базарлардағы сатылымдар өндірісіне жіберіледі. RDF өндірісі сонымен қатар, сұрыптау және оны сату және оны сату және оны сатып алу нәтижесінде кең таралған, олар іргелес салалардағы отын ретінде (мысалы, цемент өнеркәсібінде) қолданылады.

Ұқсату

Әлемдік тәжірибеде термиялық өңдеу технологиялары және қалдықтарды өңдеудің биологиялық әдістері де жиі кездеседі. Әдістемені таңдау негізінен қалдықтардың түріне, құрамына және көлеміне байланысты. Қатты қалдықтарды термиялық өңдеудің даму тенденциясы және инсикализациядан (жану) газдандыру және пиролиз технологияларына көшуге бағытталған үрдісі анықталды. Жылу өңдеу технологиялары қымбат, және оларды қолдану жобалары ұзақ мерзімді кезеңдермен сипатталады.

4. Бағдарламалар, мақсатты индикаторлар, бағдарламалар нәтижелері мен көрсеткіштері

4.1. Бағдарламаның мақсаттары

Бағдарламаның мақсаты: коммуналдық қалдықтарды жинауға арналған ұтымды және экологиялық таза жүйені ұйымдастыру, ол коммуналдық қалдықтардың қауіпті компоненттерін бөлек жинау, сақтау, қайта өңдеу, жою, сондай-ақ Шемонаиха ауданының аумағын тазарту

4.2. Бағдарламаның міндеттері

Бағдарламаның міндеттері:

1) Шемонаиха ауданының тұрғын үй кешенді басқаруының ұйымдастырушылық, құқықтық және экономикалық негіздерін қалыптастыру;

2) әр түрлі қалдықтарды, соның ішінде қауіпті қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін жетілдіру ;

3) инфрақұрылым объектілерін ұйымдастырумен жекелеген қалдықтар жинағын енгізу;

4) 2028 жылы ТҚҚ қайта өңдеуінің 30% -ына дейін;

5) қатты қалдықтарды бөлек жинау саласындағы экологиялық білім.

4.3. Мақсатты индикаторлар және бағдарлама нәтижелерінің көрсеткіштері

Мақсаттарыңызға жету үшін төменде көрсетілген кестеге сәйкес мақсатты индикаторларды орындау қажет.

Мақсатты индикаторлар және олардың көрсеткіштері

№	Нысаналы индикатордың атауы, %	Нысаналы индикатордың мәні		
		2025	2027	2029
1.	Нақтылық көрсетілетін қызметтермен қоқысты шығару қамтамасыз етілді	100%	100%	100%
2.	Қайталама шикізатты қабылдау пункттерінің санын ұлғайту	30	40	60
3.	Тұрмыстық қатты қалдықтарды кәдеге жаратудың олардың түзілуіне шаққандағы үлесі	22,1	25,8	30%
4.	Қалдықтарды жинау, шығару және қайта өңдеу қызметтері үшін төлем жинау мүмкіндігі	80 %	100%	100%

Қалдықтарды сұрыптау жүйесін оңтайлы ұйымдастыру үшін халық облыс ауылдарымен біркелкі жабылуы керек. Осы мәселелерді шешу үшін 10 00 адамға

қабылдаудың бір нүктесін қою керек, бұл пункттер арасындағы қашықтықты азайтады және халық саны бойынша қабылдау пункттерін іздеуді жеңілдетеді.

№ р/с	Көрсеткіштің атауы	Өлшем бірлігі.	Жоспарлы кезең					
			Шығ.мағынасы	2025	2026	2027	2028	2029
1	Ауданда қайта өңдеулерді қабылдаудың мобильді нүктелерін ұйымдастыру	дана	0	1	2	3	4	5
2	Жергілікті және аймақтық бұқаралық ақпарат құралдарында қалдықтардың пайда болуын азайту мақсатында ақылға қонымды тұтынудың маңыздылығы туралы ақпараттық хабарламалар туралы ақпарат	аптасына эфир уақытының минуты	0	15	15	15	15	15
3	Балалар мен жасөспірімдерге арналған іс-шараларды әзірлеу және өткізу тұрмыстық деңгейде	Семестрде облыстың 1 оқу	0	2	2	2		2

	ресурстар д ы үнемдеуді ң маңыздыл ы ғ ы туралы	орнына арналған іс-шара					2	
4	Контейнер л і к сайттар астында ж е р құжаттары н орнату құқығын орындау	дана	0	2	3	5	8	9
6	Жергілікті ж ә н е аймақтық бұқаралық ақпарат құралдары н д а қалдықтар дың пайда болуын азайту мақсатынд а ақылға қонымды тұтынуды ң маңыздыл ы ғ ы туралы ақпаратты қ хабарлама л а р туралы ақпарат	баннерлер	0	15	20	25	30	30
7	Контейнер л і к учаскелер д і орналасты ру, ҚР 3780-2022 бабының талаптары на сәйкес	дана	0	50	100	150	200	250
	Биогаз немесе							

9	энергияны иемдену немесе өңдеуді қолдана отырып, Т Б О жаттығуларындағы органикалық және тамақ қалдықтарын кәдеге жарату	Органикалық және тамақ қалдықтарының жалпыкөлемінің %	0	10	15	20	25	30
10	Аудандағы өздігінен полигондар туралы ақпараттандыру туралы әкімдіктің сайтында "жедел желі" ұйымы	дана	0	1	-	-	-	-
11	Коммуналдық қызметтердің және олардың компоненттерінің стихиялық полигондарын анықтау және жою	%	99	100	100	100	100	100
12	Өңдеуді пайдалану мен беруге байланысты қалдықтар салымын азайту. Құрылыс қалдықтарын өңдеу және пайдалану	%	32,8	32	30	27	25	22

13	Шыны қалдықтар ды жинауға арналған контейнер лер жабдықтау	%	-	30	40	50	60	70
14	Халықты коммунал дық қалдықтар ды ұйымдаст ырылған, үнемі алып тастаумен қамтамасы з ету	дана	0	10	50	100	200	300
15	Қауіпті қалдықтар ға арналған контейнер лерді орнату (құрамынд а сынап бар шамдар мен құрылғыла р мен батареялар)	%	60	65	70	75	80	85
16	Ауылдар ішінде контейнер лік учаскелер ді ұйымдаст ыру және коммунал дық қалдықтар ды ұйымдаст ыру	дана	-	40	65	100	110	120
	Ауылдар ішінде контейнер							

17	л і к учаскелер д і ұйымдаст ыру және коммунал д ы қ қалдықтар д ы ұйымдаст ыру	%	0	20	40	60	80	100
----	---	---	---	----	----	----	----	-----

5. Негізгі бағыттар, бағдарламаның мақсаттары мен міндеттеріне, тиісті шараларға қол жеткізу тәсілдері

Қабылданған мақсаттарға және қойылған мақсаттарға сәйкес Шемонаиха ауданындағы қалдықтарды басқару жүйесін одан әрі жетілдіру қажет. Жеке серіктестің қалдықтарды басқарудың кешенді жүйесін және басқа да қоқыс ұйымдарын енгізу бойынша жеке серіктес қабылдаған міндеттемелерді орындау мониторингін күшейту.

Шемонаиха ауданының әкімдігіне мынадай міндеттер, мемлекеттік серіктес ретінде : контейнерлік алаңдарды (КА) салу және модернизациялау, контейнерлік сайттарды жаңарту, контейнерлер паркін жаңарту, заманауи типтегі КА желісін ұйымдастыру, Құрылыс және ірі қалдықтарды жинауға арналған сайттар, ШОБ қабылдау пункттерінің желісін дамыту, "құрғақ" және "дымқыл" қатты қалдықтар, экологиялық білім беруді енгізу.

Халықтың мүдделерінің, ШОБ мүдделерінің балансын, коммуналдық фракцияларды жинауға, ал жеке серіктестің мүдделерін орындау үшін құқықтық мәселелерді реттеу қажет.

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің нормалары аясында экология департаментімен бірлесіп, ТҚҚ тасымалдау департаментінің бірыңғай диспетчерлік орталығын ұйымдастыру қажет.

Қалдықтарды кері қайтарып алу үшін ҚШҰ қызметтерінің төленетіндігін қамтамасыз ету үшін қол жетімді дерекқорларды қызмет алушылар бойынша біріктіру қажет.

Шемонаиха ауданын абаттандыру ережесін жетілдіру қажет. ауланың бағалауы және т.б.

Тұрғын үй қорын техникалық пайдалану ережелерінің қолданыстағы нормаларын, қалдықтарды алып тастауды жүзеге асыратын арнайы көлік құралдарының кіруін қамтамасыз ету ережелерінің қолданыстағы нормаларын енгізу қажет. Міндеттерді сәтті жүзеге асыруда Шемонаиха ауданының тұрғындарының барлық сегменттері, түрлі қалдықтар жиынтығы, түрлі экологиялық акциялар жиынтығы және экологиялық мәдениеттің артуымен маңызды рөл атқарады.

Бағдарламалық жасақтама шаралары - бұл Бағдарламаның міндеттері бойынша топтастырылған шаралар жүйесі,

Терминдермен және жауапты орындаушылармен біріктірілген.

Бағдарламада көрсетілген міндеттерді шешу үшін басым оқиғалар анықталған.

Мәселелерді шешу үшін Шемонаиха ауданындағы өндіріс және тұтыну қалдықтарын басқаруға байланысты мәселелерді шешуге қажетті реттеуші және ақпараттық және техникалық негіздерді қалыптастыруға бағытталған шаралар кешенін енгізу жоспарлануда:

Шемонаиха ауданындағы қалдықтарды басқару жүйесін реттеуге бағытталған нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу және қабылдау.

Аймақтық коммуналдық қалдықтарды басқару операторларын конкурстық іріктеу жүргізу. Бәсекелестік Облыстық қалалық қалдықтарды басқару операторлары Қазақстан Республикасының мемлекеттік сатып алу туралы заңнамасына сәйкес конкурстық негізде жүзеге асырылады.

Коммуналдық қызметтер айналымы саласындағы шекті тарифтерді бекіту.

Коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы шекті тарифтерді бекітуді Шемонаиха ауданының мәслихаты, халықтың тұрғындары үшін тарифті есептеу, тасымалдау, сұрыптау және көму үшін тарифті есептеу әдістемесіне сәйкес жүзеге асырады Қазақстан Республикасы экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 14 қыркүйектегі № 377 бұйрығы.

Коммуналдық қызметтерге операторлардың инвестициялық бағдарламаларын бекіту коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы қызметтің реттелетін түрлерін жүзеге асырады.

Коммуналдық қызметтерге операторлардың өндірістік бағдарламаларын муниципалды қалдықтарды басқару саласындағы реттелетін қызметті жүзеге асырады.

Қалдықтарды басқару саласындағы өндірістік объектілерді құру (соның ішінде тауарларды пайдаланбаған қалдықтар):

қалдықтарды өңдеу саласында;

қалдықтарды жою саласында;

қалдықтарды орналастыру саласында

Қалалық қалдықтарды басқару объектілерін салу және (немесе) қайта құру. Бұл шараны коммуналдық қалдықтарды басқару операторлары жүзеге асырады.

Коммуналдық қалдықтарды басқару объектілерін салу және (немесе) қайта құру өндірістік қуаттылықтар тапшылығы болған жағдайда жүзеге асырылады, оның қолданылуы Даму жоспарымен қарастырылған.

Қалдықтарды басқару объектілері объектілерінің негізгі сипаттамалары туралы ақпарат Бағдарламаға 1-қосымшада келтірілген.

Қайта құру жоспарланған қалдықтарды басқару объектілері объектілерінің негізгі сипаттамалары туралы ақпарат Бағдарламаға 2-қосымшада келтірілген.

Мәселелерді шешу үшін қалдықтарды кәдеге жаратуға және қалдықтардың көмілуіне бағытталған шараларды жүзеге асыру жоспарлануда:

Ауылдар аумағында коммуналдық қалдықтардың жеке жинақталуын құру.

Коммуналдық қалдықтардың жекелеген жинақталуын ұйымдастыру жұмыстан шығарылған коммуналдық қалдықтардың санын азайтады және пайдалы фракциялар өндірісіне қайтару көлемін ұлғайтады.

Ауданның муниципалитеттерінде халықтан қайталама шикізат қабылдау пункттерін құру.

Меркурий тәрізді қалдықтарды, электронды және электр жабдықтарының қалдықтарын жинақтау жүйесін әзірлеу және енгізу.

4-мәселені шешу үшін рұқсатсыз қалдықтарды жою орындарын, сондай-ақ коммуналдық қалдықтарды орналастыру, соның ішінде коммуналдық қалдықтарды орналастыру, осындай зиян келтіру жағдайларын анықтауға және оның салдарын жоюға бағытталған шараларды жүзеге асыру жоспарлануда. Өткен қоршаған ортаға келтірілген залалды жою:

Рұқсатсыз қалдықтарды жоюдың жаңадан қалыптасқан орындарын анықтау және жою.

Қалдықтарды жою объектілерінің мониторингі қалдықтарды жою объектілерінің ағымдағы жағдайы туралы шынайы ақпарат алады, оның ішінде:

Қалдықтарды жою объектілерінің геометриялық параметрлері;

Жиналған қалдықтардың көлемі, қалдық қабірлердің ауданы;

қалдықтарды жою объектілерінің ішкі құрылымы және полигонның жеке бөлімдерінің жай-күйі;

қалдықтарды жою объектілерін орналастыру, жобалау, пайдалану және қалпына келтіру ережелерін сақтау;

жөнелтілген кен орындарының құрамдас бөлігі (қалдық морфология);

аумақты қалпына келтірудің тиімділігі;

Қалдықтарды жою қондырғыларындағы теріс құбылыстар мен процестердің дамуын болжау (шеткері бойындағы шөп жамылғымен, аумақтан су төгетін, өздігінен жану, жанып, жанып кету).

Пайдаланудан шығару және объектілерді қалпына келтіру, олар жұмыс істегеннен кейін немесе экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық заңнама талаптарына сәйкес келмейді, соның ішінде:

Қатты қалдықтарды орналастыру үшін объектілерді қалпына келтіру үшін жобалық-сметалық құжаттаманы әзірлеу.

Пайдаланып болғаннан кейін қатты қалдықтарды орналастыру үшін объектілерді пайдаланудан шығару және қалпына келтіру.

ҚР экологиялық кодексінің 356-бабына сәйкес, полигонның (полигонның бөлігі) кіргеннен кейін полигон операторы аумақты өткізіп, 1-сынып оқу алаңы үшін отызға

арналған газ бен фильтрат шығарындыларын бақылайды және бақылайды, 2-сынып оқу алаңы үшін жиырма жыл, 3 сыныптағы оқу алаңы үшін бес жыл. Қиындық пен кейінгі мониторингті қалпына келтіруге қаражат полигонның тарату қорынан алынады.

Экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық заңнама талаптарына сәйкес келмейтін коммуналдық қалдықтарды орналастыру орындарын қалпына келтіру.

Қазақстан Республикасы Жер кодексінің 140-бабына сәйкес жер учаскелерінің иелері бұзылған жерлерді қалпына келтіруге, олардың құнарлылығын қалпына келтіруге және жердің өзге де тиімді қасиеттерін қалпына келтіруге бағытталған жер учаскелері мен жер пайдаланушыларына қажет. және оның экономикалық айналымға уақтылы қатысуы.

Мәселелерді шешу үшін мыналарға байланысты қалдықтарды басқару саласындағы инвестициялық жобаларды мемлекеттік қолдау көрсету қарастырылған:

Қазақстан Республикасының қолданыстағы Салық кодексіне сәйкес салықтық жеңілдіктерді инвесторлармен қамтамасыз ету;

жер учаскелерін инвесторларға Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қалдықтарды басқару объектілерін салу үшін жеңілдетілген негізде ұсыну;

Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы аясында ынталандырудың қаржылық шараларын ұсыну.

Сондай-ақ, бұл іс-шара аясында мемлекеттік-жекеменшік серіктестіктер, құрылыс және (немесе) қайта құру үшін инвестициялық міндеттемелер бойынша жалдау шарты жасалған келісім-шарттар жасалады деп болжанады.

6 мәселені шешу үшін қалдықтарды басқару саласындағы ақпаратқа қол жетімділікті қамтамасыз етуге бағытталған шаралар кешенін енгізу жоспарлануда:

Шемонаиха ауданының тұрғындары арасында экологиялық акциялар мен шараларды ұйымдастыру және өткізу.

Үнемі ақпараттандырушы азаматтарды қалдықтарды басқару жүйесін реформалау туралы ұйымдастыру.

Республикалық және аймақтық бұқаралық ақпарат құралдарындағы материалдарды бақылау және талдау. Іс-шараны қоғамдық пікірді зерттеу және қалдықтарды басқару саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыруда туындайтын тәуекелдерді нивелирлеу мақсатында өткізіледі деп жоспарлануда.

6. ХАЛЫҚПЕН ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ ЖӘНЕ КОММУНИКАЦИЯ ШАРАЛАРЫ

ҚТҚ-мен жұмыс істеу жүйесінің тұрақты жұмыс істеуі үшін тарифтерді белгілеу саясатын құру қажет, ол сонымен бірге халықтың төлем қабілеттілігіне сәйкес келеді және жеке инвесторлар үшін осы сектордың тартымдылығын қамтамасыз етеді.

ҚТҚ-ны басқару саласындағы орнықты қаржы жүйесін қалыптастыру жөніндегі жұмыс ҚТҚ-ны жинау, әкету, сұрыптау, кәдеге жарату, қайта өңдеу және кәдеге жарату бойынша көрсетілетін қызметтерге жұмсалған шығындардың толық өтелуін

қамтамасыз етуге бағытталуы тиіс. Жүйенің жұмыс істеуі есебінен жүзеге асырылатын болады:

1) Қалдықтарды жинау, қайта өңдеу және көму тарифтері. ТКШ бөлімі мен қала мәслихаты қалдықтарды жинауға, қайта өңдеуге және көмуге жұмсалған шығындарды негізге ала отырып, бірақ халық үшін қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі қызметтердің қолжетімділік шегінен аспайтын тарифтерді белгілейтін болады. Қабылданған халықаралық практикаға сәйкес халық үшін қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі қызметтің қол жетімділік шегі орташа табыстың 1% - на тең. Тарифтер жыл сайын халық табысының өсуіне пропорционалды түрде көтерілетін болады. Заңды тұлғалар үшін тарифтер шығындарды толық өтеу және қосымша пайда алу ескеріле отырып айқындалатын болады;

2) өндірілетін өнімді (қайталама шикізат, электр энергиясы, биогаз, компост) сатудан түсетін кірістер;

3) тұтыну қасиеттері жоғалғаннан кейін қоршаған ортаға теріс әсер ететін ыдыстар мен тауарларды өндірушілер мен импорттаушылардың қаражаты есебінен жүзеге асырылады.

Халықтан тарифтерді жинау үшін біріктірілген есеп айырысу орталығын енгізу қажет.

ҚТҚ секторын экономикалық ынталандыру тетіктерін енгізу полигондардан қалдықтарды шығару, қалдықтарды бөлек жинау, сұрыптау/қайта өңдеу және кәдеге жарату буынын дамыту сияқты мәселелерді шешумен тікелей байланысты.

Жұртшылықты бөлек алым жүйесін дамытуға тарту үшін халықты бөлек алым үшін көтермелеу құралдарын енгізу, сараланған тарифтерді енгізу қажет. Қалың жұртшылықты ақпараттандыру ҚТҚ басқаруда маңызды рөл атқарады. Ақпараттандыру ҚТҚ басқару жүйесін жоспарлауға ең ерте кезеңде енгізілетін болады.

Қысқа мерзімді перспективада ҚТҚ басқарудың тиімді жүйесінің болуының маңыздылығы жөніндегі міндеттерге басты назар аударылатын болады:

Қалдықтарды дұрыс пайдаланбаудың теріс әсерін талқылау;

Қалдықтармен жұмыс істеу саласында табысты практикалық тәжірибені дәріптеу;

Аудандағы қалдықтармен жұмыс істеу жүйесінің танылуы (қоқыс контейнерлеріндегі/урналардағы және қалдықтарды жинау машиналарындағы логотиптің суреті);

Бағдарламаның міндеттеріне қол жеткізу үшін қоғамның және жүйенің басқа қатысушыларының міндеттері нанықтау;

Қайталама материалдық ресурстарды бөлек жинау мен пайдаланудың артықшылықтарын көрсету;

Қалдықтармен жұмыс істеу жүйесіндегі өзгерістер туралы және осындай өзгерістердің мақсаттары туралы халықты уақтылы хабардар ету;

Қалдықтармен жұмыс істеудің тиімді жұмыс істейтін жүйесіне қажетті инвестициялар туралы хабардарлықты арттыру.

Мүдделі жұртшылықтың негізгі топтарына басымдық беріледі:

халық (жұмыс істейтін және жұмыс істемейтін (үй шаруасындағы әйелдер, зейнеткерлер, балалар, жұмыссыздар);

мұғалімдер, еріктілер, белсенді топтар және мемлекеттік емес ұйымдар.

Жұртшылықты ақпараттандыру жөніндегі ісшаралар қалдықтармен жұмыс істеу бойынша халықпен ақпараттық жұмыс жоспарында көзделетін болады және мыналарды қамтитын болады:

Жергілікті газеттердегі басылымдар;

мектептерде, жалпы жұртшылық арасында тарату үшін материалдық ресурстарды қайталама пайдалану туралы ақпараттық материалдар;

жасыл қалдықтарды үйде компосттау туралы брошюралар;

оқушылар мен студенттер үшін полигондарға таныстыру сапарларын ұйымдастыру;

оқушылар арасында қалдықтар тақырыбына суреттер, фотосуреттер конкурстары;

оқушыларға, студенттерге және мемлекеттік емес ұйымдарға арналған "Мен тұратын жерде қалдықтар" тақырыбында интерактивті семинарлар өткізу.

ҚТҚ-ны бөлек жинаудың ауқымды схемаларын табысты іске асырудың маңызды элементі халықты тарту және оларға қатысу болып табылады.

Бөлек жинаудың өміршеңдігінің негізгі мәселесі-оның тұрғындарын бастапқы кезеңде қолдау. Эксперимент нәтижелері көрсеткендей, азаматтардың 25% - ы арнайы контейнерлер орнатылғаннан кейін ҚТҚ сұрыптауға қатысуға дайын. Әрине, оларды орнатумен қатар, плакаттарды, баннерлерді ілу немесе парақшаларды тарату сияқты ең аз ақпаратпен қамтамасыз ету қажет. Ережеге сүйене отырып, ақпараттық-түсіндіру жұмыстары, ең алдымен, қоқыс таситын көліктердің тазалаушылары мен жүргізушілері арасында жүргізіліп, экономикалық қызығушылықпен қамтамасыз етілуі керек. Бөлек алымға көшу туралы ақпарат барлық кезеңдерде азаматтар үшін қолжетімді болуы тиіс. Бөлек алым бүкіл ауданға тараған сайын, бұқаралық ақпарат құралдары мен сыртқы жарнама арқылы кең ауқымды жарнамалық акцияларға көшу қажет. Жыл сайын жарнамалық шараларға қаражат бөлінуі керек. Сондай-ақ, тиісті әкімшіліктерді әлеуметтік жарнама квоталарын пайдалануға болады.

7. ҚАЖЕТТІ РЕСУРСТАР МЕН ҚАРЖЫЛАНДЫРУ КӨЗДЕРІ

Бағдарлама республикалық, облыстық бюджет, аудандық бюджет және бюджеттен тыс көздер есебінен қаржыландырылады.

Бағдарлама республикалық және (немесе) облыстық бюджетке бекітілген оның іс-шараларын іске асыруға көзделген нысаналы даму трансферттерінің сомалары шегінде республикалық және облыстық бюджет қаражатынан қаржыландырылады.

Бағдарламаның іс-шараларын қаржыландыруға бағытталған жергілікті бюджеттердің қаражаты ауданның жергілікті өзін-өзі басқар уоргандарының нормативтік құқықтық актілерінде айқындалады.

Бағдарламаны іске асыру барысында қаржыландыру көлемі облыстық және қалалық бюджеттердің нақты мүмкіндіктерін ескере отырып, жыл сайын нақтылануға жатады.

"Шемонаиха ауданының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" ММ Бағдарлама іс-шараларын іске асыруға бағытталатын облыстық бюджет қаражатының бас басқарушысы болып табылады.

2024-2030 жылдарға арналған бағдарламаның іс-шараларын іске асыру бойынша қаржыландырудың нақты көлемдері тиісті жылдың жергілікті бюджетін жасау кезінде, оның ішінде "Қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару жүйесін жаңғырту жобаларына инвестицияларды негіздеу "Қазақстан Республикасы Экология министрлігінің 040 бюджеттік бағдарламасы шеңберінде әзірленген ҚТҚ секторын жаңғырту инвестицияларын негіздеу жөніндегі жобаларды іске асыру шеңберінде нақты септерді негізге ала отырып айқындалатын болады;

Сондай-ақ мемлекеттік-жекешелік әріптестік шарттарында, сондай-ақ халықаралық қаржы институттарының қаражаты есебінен жобаларды іске асыру кезінде инвесторлардың ақшалай қаражаты тартылатын болады.

ҚТҚ қабылдау полигонын бағдарламаларды сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беру кезінде ішінара сенімгерлік басқарушының есебінен қаржыландырылатын болады.

Қосымша

Қосымша 1. Қалдықтарды басқару саласындағы жаңа стандарттар

Қалдықтарды басқару саласындағы жаңа стандарттар. Жаңа стандарттар соңғы экологиялық талаптарды ескере отырып әзірленді.

1) ҚР СТ 3823-2022 "қалдықтар. Сусындардан орау қалдықтарын басқару. Қайта өңдеуге қойылатын талаптар";

2) ҚР СТ 3784-2022 "қалдықтар. Қағаз және картон қалдықтары. Басқару кезіндегі қауіпсіздік талаптары";

3) ҚР СТ 3782-2022 "Қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған 3-сыныпты жоғары жүктемелі полигондарда фильтрат пен қоқыс газын жинауға және бұруға арналған жүйелерді жобалау, салу және пайдалану".

Кестеде стандарттардың атаулары, белгілері, қолдану аясы көрсетілген, сонымен қатар стандарттың мәтінімен танысуға болатын сілтеме берілген.

	Белгіленуі / нөмірі / атауы және мәтінге сілтеме ұлттық стандарт	Қолдану саласы
		Стандарт сусындардың қаптамасының қалдықтарын

1	<p>ҚР СТ 3823-2022 "Қалдықтар. Сусындарданорауқалдықтарынбас қару. Қайта өңдеуге қойылатын талаптар" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3823-2022/?sphrase_id=15909</p>	<p>басқару операцияларына қойылатын талаптарды белгілейді. Стандарт қаптаманың келесі түрлеріне қолданылады: - Қағаз және картон қаптама; - Полимерлі қаптама; - Металл қаптама; - Шыны қаптама; - Аралас қаптама (аралас материалдардан).</p>
2	<p>ҚР СТ 3784-2022 "Қалдықтар. Қағаз және картон қалдықтары. Басқару кезіндегі қауіпсіздік талаптары" http://shop.ksm.kz/index.php?dispatch=products.view&product_id=373379</p>	<p>Стандарт қағаз бен картон қалдықтарына қолданылады және оларды өмірлік циклдің келесі кезеңдерінде басқару кезінде қауіпсіздік талаптарын белгілейді: жинау, жинақтау, тасымалдау, қалпына келтіру және жою.</p>
3	<p>ҚР СТ 3782-2022 "Қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған 3-сыныпты жоғары жүктемелі полигондарда филтрат пен қоқыс газын жинауға және бұруға арналған жүйелерді жобалау, салу және пайдалану" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3782-2022/</p>	<p>Стандарт қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған 3-класты жоғары жүктемелі полигондарда филтрат пен қоқыс газын жинау және бұру жүйелерін жобалау, салу және пайдалану тәртібін белгілейді.</p>
4	<p>ҚР СТ 3783-2022 "Қалдықтар. Қалдықтарды басқару кезінде экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін базалық көрсеткіштер" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3783-2022/</p>	<p>Стандарт Қалдықтарды кәдеге жарату және қайта өңдеу кәсіпорындарында қалдықтарды басқару кезінде экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін базалық көрсеткіштерді енгізуге қатысты талаптарды белгілейді.</p>
5	<p>ҚР СТ 3826-2022 "Қалдықтар. Қалдықтарды басқару. Қауіпті қалдықтарды транс шекаралық тасымалдау" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3826-2022/?sphrase_id=15888</p>	<p>Стандарт қауіпті қалдықтардың трансшекаралық тасымалдануын және олардың шығарылуын бақылау туралы Базель конвенциясына сәйкес қауіпті қалдықтарды транс шекаралық тасымалдаудың талаптары мен қағидаттарын белгілейді. Қауіпті қалдықтарға таралады.</p>
6	<p>ҚР СТ 3822-2022 "Қалдықтар. Қауіпті медициналық қалдықтарды жою және залалсыздандыру жөніндегі жабдық. Жалпы техникалық</p>	<p>Стандарт қауіпті медициналық қалдықтарды жою және залалсыздандыру жөніндегі жабдыққа қойылатын жалпы техникалық талаптарды белгілейді . Торлы пештер, барабан пеші негізіндегі роторлар, крематорлар, стерилизаторлар сияқты инсинераторларға таралады. Стандарт Д класындағы қауіпті медициналық қалдықтармен операциялар жүргізу жөніндегі жабдыққа, пеш негізіндегі</p>

	талаптар" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3822-2022/?sphrase_id=15919	инсинераторларға, қайнаған қабатта жағу негізінде циклонды-құйынды пешке, сондай-ақ ОМО микротолқынды өңдеу жөніндегі жабдыққа қолданылмайды.
7	ҚР СТ 3787-2022 "Қалдықтар. Пайдаланылған мұнай өнімдері. Басқару кезіндегі қауіпсіздік талаптары" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3787-2022/?sphrase_id=15926	Стандарт ресурстарды үнемдеу, адамдардың, жануарлардың, өсімдіктердің өмірі мен денсаулығын қорғау және қоршаған ортаны қорғау мақсатында пайдаланылған мұнай өнімдерінің қалдықтарын қауіпсіз басқару жөніндегі талаптарды белгілейді. Қолданылмайды: - пайдаланылған моторлы майлар тобы; - МЕМСТ 21046 және ҚР СТ 3129 сәйкес индустриялық пысықталған майлар тобы.
8	ҚР СТ 3792-2022 "Қалдықтар. Құрылыс қалдықтарын басқару талаптары. Негізгі ережелер" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3792-2022/?sphrase_id=15927	Стандарт белгілейді: - құрылыс қалдықтарын жинау және есепке алу тәртібі; - құрылыс қалдықтарымен операцияларды басқару және жүзеге асыру қағидалары; - қайталама өнімнің кейбір түрлерін өндіру үшін құрылыс қалдықтарын пайдалану ережелері. Стандарт радиоактивті құрылыс қалдықтарына қолданылмайды.
9	ҚР СТ 3780-2022 "Қалдықтар. Коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды ұйымдастыру үшін контейнерлерді орналастыру алаңдарына қойылатын жалпы талаптар" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3780-2022/?sphrase_id=15932	Стандарт қалдықтарды жинауға арналған контейнерлерді орналастыруға арналған алаңдарды орналастыру және күтіп ұстау бөлігінде тәртіпті белгілейді және қатынастарды реттейді. Стандарт меншік нысанына қарамастан, контейнерлерге қызмет көрсететін контейнер алаңдары бар барлық заңды және жеке тұлғалар үшін міндетті болып табылады.
10	ҚР СТ 3781-2022 "Қалдықтарды энергетикалық кәдеге жарату объектісі. Жалпы талаптар" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_3781-2022/?sphrase_id=15934	Стандарт торлы пештерде жағу әдісімен қалдықтарды энергетикалық кәдеге жарату объектілеріне, оның ішінде осындай объектілерді орналастыру орындарын, пайдаланылатын материалдар мен технологиялық шешімдерді таңдауға қатысты жалпы талаптарды белгілейді.

11	<p>ҚР СТ EN 16190: 2022 "Топырақ, биоқалдықтар және Лай. Диоксиндердің, фурандардың және диоксинге ұқсас полихлорланған бифенилдердің құрамын жоғары ажыратымдылықтағы жаппай селективті анықтаумен газ хроматографиясы әдісімен анықтау" https://new-shop.ksm.kz/catalog/STRK_EN_16190-2022/?sphrase_id=15942#</p>	<p>Стандарт 17 2,3,7,8-хлор алмастырылған ксатен-п-диоксиндер мен дибензофурандарды, сондай-ақ сұйық хроматографиялық бағанды тазарту әдістерін және жоғары тиімді масс-селективті детекторы (HRGC-HRMS) бар газ хроматографиясы әдісін пайдалана отырып, тұнбадағы, өңделген биологиялық қалдықтар мен топырақтағы диоксин тәрізді полихлорланған бифенилдерді сандық анықтау әдісін белгілейді.</p>
12	<p>ҚР СТ EN 17503: 2022 " топырақ, өңделген био қалдықтар және Лай. Жоғары ажыратымдылықтағы газ хроматографиясы мен сұйық хроматографияны пайдалана отырып, полициклді хош иісті көмірсутектердің құрамын анықтау" https://ksm.kz/public-discussion/standards/discussion-of-draft-of-st-rk/102775/</p>	<p>Стандарт 16 көп ядролы хош иісті көмірсутектердің сандық анықтамасын белгілейді. Бұл стандарт келесідей қалдықтарға қолданылады: ластанған топырақ, қиыршықтас, битум немесе құрамында битум бар қалдықтар.</p>

Қосымша 2. Қалдықтарды басқару саласындағы қолданыстағы нормативтік құқықтық база

Бүгінгі таңда қалдықтарды басқару саласы келесі кодекстермен, заңдармен және заңға тәуелді нормативтік актілермен реттеледі.

№	Құжаттың атауы	Құжаттың атауы реттелетін мәселелер
1	ҚР Экологиялық кодексі, өзгертулермен	<ul style="list-style-type: none"> •Жалпы ережелер; •Қалдықтармен жұмыс істеу кезіндегі экологиялық талаптар
2	"Әкімшілік құқық бұзушылық туралы" ҚР Кодексі (ӘҚБтК)	<ul style="list-style-type: none"> •Қоршаған ортаны қорғау саласындағы құқық бұзушылықтар үшін әкімшілік жауапкершілік (атап айтқанда, қалдықтармен жұмыс істеу кезінде) (505-бап)
3	"Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы" ҚР Кодексі	<ul style="list-style-type: none"> •Салықтар және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер
4	ҚР Кәсіпкерлік Кодексі	<ul style="list-style-type: none"> •Кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру; •Мемлекеттік бақылау және қадағалау
5	ҚР Жер кодексі	<ul style="list-style-type: none"> •• Жер қатынастары
6	ҚР Азаматтық кодексі (Жалпы бөлім)	<ul style="list-style-type: none"> •Жалпы ережелер; •Тұрғылықты жері және азаматтың заңды мекен-жайы

7	"Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы" 2001 жылғы 23 қаңтардағы № 148-ІІ ҚР Заңы (жергілікті мемлекеттік басқару туралы Заң)	•Жергілікті атқарушы органдардың, оның ішінде қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы құзыреті мен функциялары
8	2014 жылғы 16 мамырдағы № 202-V "Рұқсаттар және хабарламалар туралы" ҚР Заңы (Рұқсаттар және хабарламалар туралы Заң)	•Рұқсаттар мен хабарламалар; •Рұқсат беру немесе хабарлама жасау тәртібімен жүзеге асырылатын қызмет түрлері
9	1997 жылғы 16 сәуірдегі № 94-І "тұрғын үй қатынастары туралы" заң (тұрғын үй қатынастары туралы Заң)	•Тұрғын үй қорын басқару саласындағы мемлекеттік бақылау
10	Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 235 бұйрығымен бекітілген жасыл екпелерді күтіп-ұстау мен қорғаудың үлгілік қағидалары, қалалар мен елді мекендердің аумақтарын абаттандыру Қағидалары және" ағаштарды кесуге рұқсат беру" мемлекеттік қызмет көрсету қағидалары	•Аудан аумағынан тазалауды ұйымдастыру; •Аудан аумағынан ҚТҚ жинау және шығару
11	"Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы " Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а . 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 28 желтоқсанда № 21934 болып тіркелді.	•Өртүрлі сыныптағы қалдықтармен (ҚТҚ, медициналық , өндірістік объектілердегі қалдықтар) жұмыс істеу кезіндегі санитариялық-эпидемиологиялық талаптар; •Полигондарды орнатуға, ұстауға және пайдалануға қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар; •ҚТҚ полигонында қабылданатын өндіріс қалдықтарының тізбесі
12	ҚР Мемлекеттік стандарты. Қоқыс контейнерлері жылжымалы. ҚР СТ 1231-2004 жалпы техникалық шарттары (ҚТҚ контейнерлерінің стандарты)	•Жалпы техникалық талаптар; •Контейнерлерді пайдалануға қойылатын қауіпсіздік талаптары
13		•Автокөлік шиналарының қалдықтарын жинауға және сақтауға қойылатын талаптар; •Автокөлік шиналарының қалдықтарын беру, тасымалдау және қабылдау тәртібі;

ҚР СТ 2187-2012. Қалдықтар. Автокөлік шиналары. Қолдану кезіндегі қауіпсіздік талаптары

- Тозған автокөлік шиналарының, шиналар камераларының және өзге де резеңке бұйымдардың қалдықтарын қайта өңдеу

14

"Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге халық үшін тарифті есептеу әдістемесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 14 қыркүйектегі № 377 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2021 жылғы 16 қыркүйекте № 24382 болып тіркелді

- Тарифті есептеу тәртібі